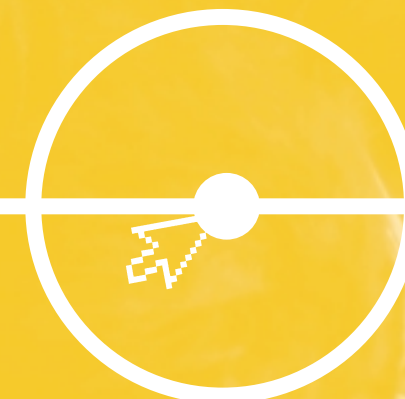

Toen minister Van Boxtel in april 2000 de aftrap gaf voor het project 'Digitaal Trapveld', had hij zo'n 34 veldjes voor ogen. In november 2002 telde Nederland zo'n 234 trapveldjes verspreid over het hele land. Een verbluffend succes. Eind 2003 loopt de stimulerings-subsidie van het Rijk ten einde en moeten de lokale overheden beslissen over het lot van de trapvelden.

Deze publicatie laat zien wat er de afgelopen jaren door de trapveldjes is bereikt, waar zij mee bezig zijn en waar hun kansen liggen in de toekomst. De trapveldjes leggen zich steeds meer toe op de zogenaamde 'derde doelstelling': het vergroten van de sociale kwaliteit van de leefomgeving. Steeds meer ICT-projecten die dit als doel hebben worden geïnitieerd door de trapveldjes. Zelf-gemaakte buurtwebsites, kinderpersbureaus, buurtgeschiedenis-sites, virtuele wijkagenten en virtuele prikborden versterken de sociale kwaliteit van een levendige buurt.

Een digitale injectie voor sociale kwaliteit in de wijk

Joeri van den Steenhoven, Michiel de Lange
en Steven Lenos,
(Netwerk Digitale Trapvelden / SQM)

ICT-OPLOSSINGEN VOOR SOCIALE KWESTIES

ISBN 90-77389-01-6 / NUR 752

Toekomst van de trapvelden

Een Digitale injectie voor
sociale kwaliteit van de wijk

Joeri van den Steenhoven / Michiel de Lange / Steven Lenos

April 2003

Netwerk Digitale Trapvelden / SQM

Dit trendrapport is een gezamenlijke publicatie van het Netwerk Digitale Trapvelden en Social Quality Matters. Social Quality Matters is het kennisnetwerk voor ICT en sociale kwaliteit en is als programma ondergebracht bij het Kenniscentrum Grote Steden. 'Digitale Trapvelden' is een project van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK). In opdracht van het ministerie BZK ondersteunen Stichting Nederland Kennisland en het Instituut voor Publiek en Politiek de Digitale Trapvelden bij hun ontwikkeling. Zij brengen de trapvelden samen in een netwerk om van elkaar te leren en gezamenlijk te laten zien wat zij bereiken.

Auteurs:

Joeri van den Steenhoven, Michiel de Lange en Steven Lenos

Met speciale dank aan:

Oene Klumper (SQM), Chris Nieuwenhuisen en Emile van Doorn
(Trapveld Vrijheidslaan Leeuwarden)

Grafische vormgeving:

58 Admosfeer / Amsterdam

Productie:

A-Vier Communicatie / Amsterdam

Drukwerk:

Kwak, Runday, van Daalen / Zaandam

digitale trapvelden

ISBN 90-77389-01-6 / NUR 752

VOORWOORD	5
HOOFDSTUK 1: ONTWIKKELING VAN DE TRAPVELDEN	9
INTERMEZZO: COMPUTERHUIS GESTELSE BUURT UIT DEN BOSCH – INKE KATOEN	19
HOOFDSTUK 2: TRAPVELDEN EN SOCIALE KWALITEIT	23
A. Integratie	24
B. Veiligheid	29
C. Buurt- en wijkwebsites die bijdragen aan sociale cohesie	32
D. Participatie	37
CONCLUSIE	27
INTERMEZZO: CYBERSOEK AMSTERDAM - ELLEN VAN EEDEN	42
HOOFDSTUK 3: DE TRAPVELDEN NA 2003	47
Trends rond de trapvelden	47
Andere initiatieven: Digitale Broedplaatsen	48
Wat kunnen gemeenten doen?	48
INTERMEZZO: COMPUTERWERKPLAATS HENGELLO – VERONE SCHRIEMER	51
LITERATUUR	54

Voorwoord

De gemeente Den Haag besteedt in haar beleid veel aandacht aan de rol van ICT in de stad. Naast acht Digitale Trapveldjes heeft Den Haag inmiddels ook een Digitale Broedplaats binnen haar stadsgrenzen. Het concept van de Digitale Broedplaats is min of meer het logische vervolg op de trapvelden, en sluit met name goed aan op de derde doelstelling van de Trapvelden: het vergroten van de sociale kwaliteit in de wijk. De Broedplaats helpt allerlei lokale ICT-initiatieven van de grond te komen door er vaardigheden, middelen, fondsen en kennis aan te verbinden.

Behalve in Den Haag wordt er ook in drie andere steden - Amsterdam, Deventer en Eindhoven - volop geëxperimenteerd met de gelden die het Rijk voor de Broedplaatsen beschikbaar stelde. Hoewel een midterm evaluatie van de Broedplaatsen pas in juni 2003 valt te verwachten, zijn er over een aantal projecten al positieve geluiden te horen. Op grond van onze gezamenlijke ervaringen kan straks worden vastgesteld of het concept van de Broedplaatsen kan worden overgenomen door andere steden. Dan zullen succesvolle projecten en ICT-concepten - bedacht en ontwikkeld binnen de Broedplaatsen - hun weg kunnen vinden naar andere gemeenten.

Het is te hopen dat bij de implementatie van dergelijke best practice-projecten de infrastructuur van Digitale Trapveldjes binnen de steden dan nog intact is. Het komt de snelheid en efficiëntie immers ten goede als er een beroep kan worden gedaan op een beproefd netwerk. Het zou wenselijk zijn als gemeenten na het wegvallen van de rijksbijdrage vooruit durven te denken en ervoor zullen zorgen dat de Trapveldjes kunnen blijven bestaan.

De Trapveldmedewerkers en -vrijwilligers beschikken immers over de kennis en ervaring om ICT in te zetten voor een betere buurt. Bovendien - zo laat dit rapport zien - hebben de Trapveldjes veel enthousiasme losgemaakt; de medewerkers hebben een goede relatie opgebouwd met buurtbewoners en weten voorheen moeilijk te benaderen groepen effectief te bereiken. Het zou jammer zijn als gemeenten dit potentieel niet op waarde weten te schatten en zo de kans aan zich voorbij laten gaan om van ICT-mogelijkheden in de wijk te kunnen profiteren.

Wim Deetman
Burgemeester Den Haag

Eerst maar eens
zorgen dat iedereen
een beetje met
een computer kan
omgaan.

Met de trapvelden is een rijkdom aan initiatieven ontstaan. Er is een aantal zaken die ze heel knap doen. Hun belangrijkste verdienste is misschien wel dat ze alle grote verhalen over ICT heel praktisch maken. Eerst maar eens zorgen dat iedereen een beetje met een computer kan omgaan. Dit maakt de trapvelden laagdrempelig en vaak zonder pretenties. Zo bereiken ze doelgroepen die moeilijk te bereiken zijn, laat staan te activeren. In de Trapveld Monitor 2002, de jaarlijkse peiling van trapvelden, was dit één van de meestgenoemde resultaten door stedelijke coördinatoren. Welk beleid een gemeente ook wil voeren, de trapvelden vormen inmiddels een succesvolle stedelijke infrastructuur om met achterstandsgroepen aan de slag te gaan. Niet alleen als het gaat om digitale vaardigheden, maar voor veel meer zaken die de sociale kwaliteit van de wijk beïnvloeden. Ze zijn een digitale injectie in de sociale kwaliteit van de wijk. Deze publicatie laat zien hoe de trapvelden hieraan invulling geven. En daar zit zeker toekomst in.

Inleiding

Digitale trapvelden kunnen gezien worden als een plek met computers voor bewoners in de wijk. Maar het draait vooral om mensen. De uitdaging van elk trapveld is om met behulp van ICT mensen te helpen nieuwe technologieën in hun eigen voordeel te leren gebruiken en gereedschappen te ontwikkelen om de sociale kwaliteit in de wijk te verbeteren. Ieder trapveld geeft aan die doelstellingen zijn eigen invulling en heeft daarvoor een eigen aanpak gekozen. De mensen van de Digitale Trapvelden zijn dan ook pioniers. Niemand wist van tevoren hoe een trapveld op te zetten. Ze zijn er gewoon mee begonnen. Met vallen en opstaan hebben ze invulling gegeven aan hun vaak zelfgekozen rol. En met succes. Sinds de start in 2000 zijn er veel meer trapvelden gekomen dan verwacht en de creativiteit en het enthousiasme waarmee een eigen invulling is gegeven aan de trapvelden is ongekend. In veel steden zijn zo prachtige initiatieven ontstaan. De start is dus bijzonder goed geweest, maar daarmee zijn we er niet. De uitdaging is nu van dit project een duurzaam succes te maken.

De trapvelden hebben in de bijna drie jaar van hun bestaan een ontwikkeling doorgemaakt. De kracht van het project is geweest dat het initiatief om een trapveld op te zetten in veel gevallen op wijkniveau is genomen. Of op z'n minst zijn buurt- en wijkorganisaties bij de planvorming betrokken. Een eis die het ministerie stelde bij het verstrekken van de subsidie. Veel trapvelden werden daarom al snel gezien als 'van de wijk zelf'.

Het resultaat daarvan is tweërlei. Ten eerste zijn trapvelden vaak snel ingebed in de structuur van de wijk. Door de komst van een trapveld hebben de buurtcentra weer een herkenbare functie gekregen. Deze zogenaamde revitalisering van het buurtwerk, waarvan vele politici zeggen dat zij ernaar streven, is bij de trapvelden gelukt. Ten tweede zijn behoorlijk wat trapvelden hierdoor in staat geweest goed in te spelen op behoefte onder bewoners. Men stond immers niet ver van hen af. Zo zien we dat de focus die in het begin vooral lag op toegang en instrumentele vaardigheden nu begint te veranderen. Er zijn nog steeds wachtlijsten voor veel de basiscursussen, maar we merken dat op veel trapvelden andersoortige activiteiten in opkomst zijn. Activiteiten die vaak gericht zijn op sociale cohesie en kwaliteit van de leefomgeving. En omdat het trapveld van de wijk zelf is, is het de aangewezen plek hiervoor.

Niemand wist van
tevoren hoe een
trapveld op te zetten.
Ze zijn er gewoon
mee begonnen.
En met succes.

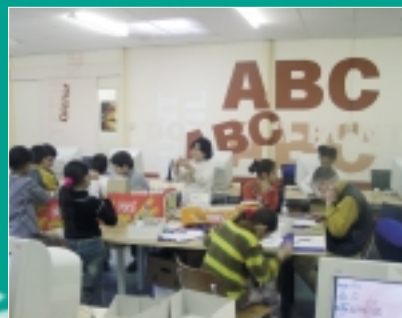
1

Ontwikkeling van de trapvelden

De introductie en verspreiding van informatie- en communicatie-technologie (ICT) zorgt voor fundamentele veranderingen op tal van plekken in de samenleving. Mensen zijn nieuwsgierig en willen leren omgaan met die nieuwe technologie, maar hebben ook nieuwe vaardigheden nodig om mee te komen op de arbeidsmarkt. ICT maakt nieuwe vormen van interactie mogelijk die het samen leven van mensen danig kan veranderen. Zeker in de grote steden kunnen de effecten van ICT groot zijn. Bovendien verloopt de introductie en verspreiding ervan niet gelijk. Onderzoek wees uit dat in aandachts-wijken van grote steden relatief gezien minder mensen de beschik-king hadden over ICT en de vaardigheden om die toe te passen. Daarop is door toenmalig minister van Boxtel het idee van het Digitaal Trapveld bedacht. Digitale trapvelden zijn laagdrempelige gelegenheden in aandachtswijken van de dertig steden die onder het grotestedenbeleid vallen, waar inwoners van deze wijken op een toegankelijke wijze in contact kunnen komen met ICT. Op 6 april 2000 verrichtte minister Van Boxtel de aftrap van het project 'Digitaal Trapveld'. Hij stelde 20 miljoen gulden beschikbaar voor 30 gemeenten om één of meerdere trapvelden op te zetten. Gemeenten konden hiervoor zelf een plan maken en dit indienen bij de minister.

De doelstellingen van een digitaal trapveld zijn destijds geformuleerd als:

- Verkleining van de digitale kloof: bevordering van de zelfredzaamheid van de inwoners van de betreffende wijk middels vergroting van hun algemene ICT-vaardigheden.
- Verbeteren arbeidsmarktpositie: verhogen van het arbeidsmarkt-perspectief van de inwoners van de betreffende wijk middels vergroting van specifieke ICT-vaardigheden.
- Versterken sociale cohesie/ community building: het bevorderen van contacten tussen verschillende groepen bewoners in de betreffende wijk, zowel van verschillende etnische herkomst als van verschillende leeftijdsgroepen.

De naam 'trapveld' is gekozen omdat dit refereert aan een plek in de buurt waar je samenkomt om te oefenen, te leren en te experimenteren. Johan Cruijff, waarschijnlijk de beste voetballer uit de historie, is het levende bewijs dat een simpel trapveldje tot geweldige resultaten kan leiden. Hoewel door deze naam misschien de indruk wordt gewekt dat dit project vooral gericht is op jongeren of zelfs jongens, is dit absoluut niet het geval. Wat dat betreft had digitaal trapveld ook net zo goed Digitale Jeu de Boules-veld of digitaal Koffiehuis kunnen heten. Het trapveld staat immers open voor alle wijkbewoners.

Johan Cruijff is het levende bewijs dat een simpel trapveldje tot geweldige resultaten kan leiden.

In oktober 2000 zijn de plannen goedgekeurd en zijn de gemeenten begonnen met de opbouw van de digitale trapvelden. Daarbij werd bewust veel ruimte gelaten aan bewoners en organisaties op wijkniveau om zelf tot een invulling van een trapveld te komen. Er was geen blauwdruk van bovenaf, maar er werd juist getracht om zoveel mogelijk aan te sluiten bij de situatie in de eigen wijk. Dat betekent dat in de ene wijk een trapveld in een school gevestigd is, terwijl in een andere wijk het trapveld in een buurthuis of een bibliotheek zit. Ook wat betreft doelgroepen is er sprake van veel variatie. Digitale Trapvelden richten zich soms op alle wijkbewoners, maar regelmatig ook op specifieke groepen als jongeren, ouderen en werkzoekenden. En ook in type activiteiten bleek er veel diversiteit tussen de trapvelden te bestaan.

Sinds de start in 2000 zijn er veel meer trapvelden gekomen dan verwacht en de creativiteit en het enthousiasme waarmee een eigen invulling is gegeven aan de trapvelden is ongekend. In veel steden zijn prachtige initiatieven ontstaan. Oorspronkelijk was gedacht dat er zo'n 34 digitale trapvelden zouden komen. Dat betekende één trapveld per stad en twee trapvelden in elk van de G4-steden. Tijdens de eerste, landelijke Trapveldenconferentie (november 2001) bleek al dat er veel meer trapvelden waren gestart. Volgens de Trapveld Monitor 2001 was het aantal trapvelden al gestegen naar 126 en werd verdere groei voorzien. De Trapveld Monitor 2002 bevestigde die voorspelling. Toen bleek dat het aantal bijna verdubbeld was naar 234 digitale trapvelden in 22 gemeenten, waarvan er 111 een bijdrage ontvingen van het ministerie BZK. Dit betekent dat er gemiddeld ruim 10 trapvelden per gemeente zijn.

Maar hoe zien de trapvelden er dan uit? Wat doen ze en wat hebben ze bereikt? In dit eerste hoofdstuk wordt een overzicht gegeven van de ontwikkeling van de trapvelden tussen de start in 2000 en nu.

Twee groeistrategieën: satellieten en prototypes

De diversiteit tussen de trapvelden is groot. Toch zijn er twee modellen te ontdekken in de strategie die gemeenten hebben gevolgd. Ten eerste is er het satellietenmodel. Dit gaat uit van een centraal trapveld met daaromheen verschillende, kleinere internetplekken. Een bibliotheek, buurthuis of school fungeert meestal als centrale locatie. Door de stad heen zijn meerdere locaties opgesteld, vaak gericht op een specifieke doelgroep zoals een jongerenhome of een seniorenwoning. Maar in een enkele geval staan er zelfs in een lokale supermarkt pc's opgesteld voor publiek gebruik. In sommige steden (bv. Deventer) is de centrale locatie afwezig en zijn trapvelden eerder internethoeken. Die keuze is gemaakt om zoveel mogelijk laagdrempelige plekken te maken die optimaal aansluiten bij de doelgroep. De internethoeken hebben wel dezelfde techniek (type pc) en gedeeld onderhoud.

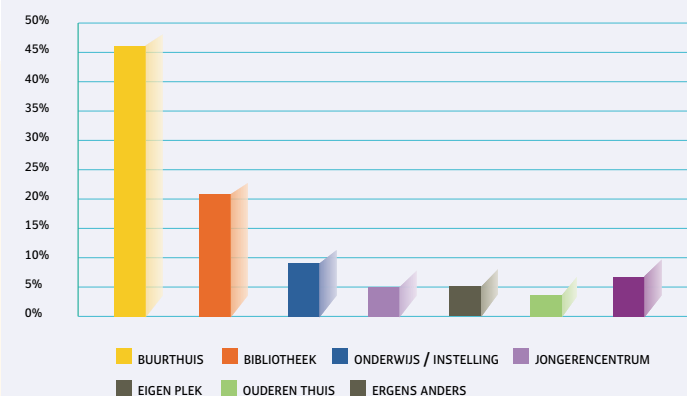
Daarnaast is er het prototypemodel. Een gemeente heeft er in dat geval voor gekozen de subsidie te gebruiken voor de ontwikkeling van één zeer hoogwaardig trapveld dat dient als prototype voor andere en toekomstige trapvelden. Ook kan dit trapveld activiteiten en materialen ontwikkelen waarvan andere trapvelden kunnen profiteren. De gemeente Amsterdam heeft hier bijvoorbeeld met Cybersoek en ComputerClubhuis voor deze strategie gekozen. Maar ook Digitolk in Eindhoven vervult als één van de eerste trapvelden een voorbeeldrol voor andere trapvelden.

De meeste trapvelden zijn verbonden met bestaande organisaties. Ze zijn gevestigd in een bibliotheek, buurthuis of school waarmee deze instanties meestal meteen als de trekker van het trapveld fungeren. Het buurthuis en de bibliotheek komen overigens vaker voor als locatie dan de school. Maar met

de laatste is vaak wel een verbinding, bijvoorbeeld wanneer de school het trapveld als computerlokaal gebruikt. In onderstaande grafiek uit de Trapveld Monitor 2002 is de verdeling van de Digitale

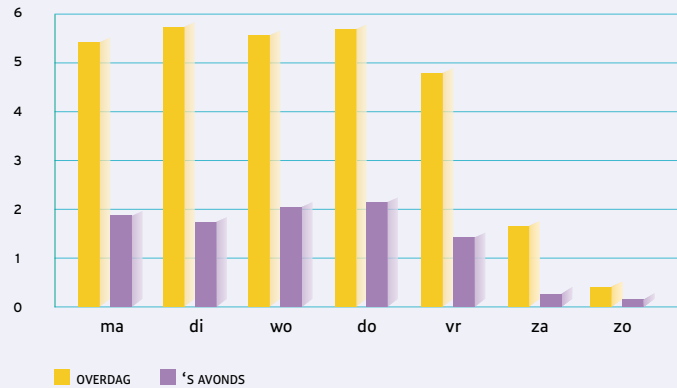
GRAFIEK 1

LOCATIE

GRAFIEK 2

AANTAL UREN OPEN

Trapvelden over de verschillen- de locaties te zien. Het valt op dat verreweg de meeste Digitale Trapvelden in buurt- huizen zijn gevestigd, namelijk 46%. Op de tweede plaats volgt de bibliotheek, waar 22% van de trapvelden zitten. De school is de derde locatie met 9 %. Er is ook een aantal Digitale Trapvelden in jongerencentra, ouderencentra of op een eigen plek gevestigd. In de categorie 'Ergens anders' vinden we een aantal opvallende zaken. Zo is er een Digitale Trapveld gevestigd op een kinderboer- derij en een ander in een educa- tief centrum voor buitenlandse

vrouwen. Tenslotte zijn er twee Digitale Trapvelden die mobiel op- gezet zijn. Zij kunnen dus op meerdere locaties worden ingezet. De locatie heeft ook gevolgen voor de doelstelling, doelgroep en type activiteiten van het trapveld. Een trapveld in een bibliotheek is veel algemener qua doelgroep en doelstelling. Het richt zich voor- namelijk op het dichten van de digitale kloof. Een trapveld in een buurthuis heeft vaak meer gerichte doelgroepen en daar vinden ook meer activiteiten plaats die bedoeld zijn om de sociale cohesie in de wijk te versterken. Wat zeker mag worden vermeld, is dat in opval- lend veel gevallen gesproken wordt van een revitalisering van het buurtwerk door de komst van een trapveld. Met gepaste trots ver- tellen buurthuismedewerkers hoe door de komst van een trapveld het buurthuis weer actief is en een bekende, populaire plek in de buurt is geworden.

Gemiddeld zijn de Digitale Trapvelden zo'n 39 uur per week open. De verdeling ervan over de trapvelden is echter zeer gevarieerd. Het loopt van een minimum van 1 uur tot een maximum van 75 uur open per week. In de grafiek hierboven is het gemiddelde aantal uren te zien dat een trapveld open is voor publiek. Er is een onderscheid gemaakt tussen overdag (van 08.00 uur tot 18.00 uur) en 's avonds (van 18.00 uur tot 24.00 uur). Hierin is te zien dat de Digitale Trapvelden vooral overdag en op woensdag- en donderdagavond open zijn. Totaal is iets meer dan de helft van de Digitale Trapvelden in de avonden open. Van de trapvelden is 53% drie avonden of

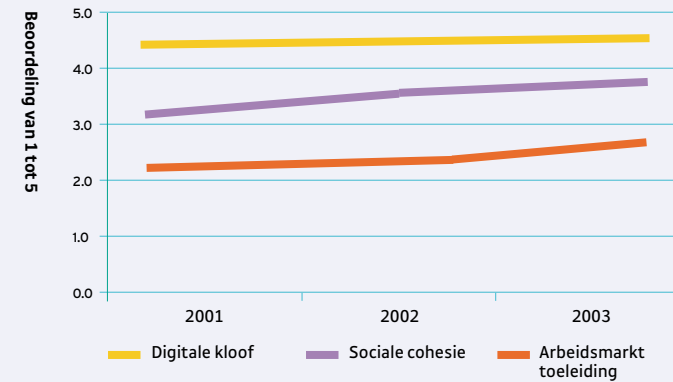
meer per week open. Op zaterdag is 32% van de Digitale Trapvelden open, maar alleen overdag. Slechts 8% van de trapvelden is op zon- dag open en dan vaak maar kort.

Drie doelstellingen

Zoals bekend heeft het project Digitaal Trapveld drie doelstellingen: het dichten van digitale kloof, het verbeteren van de arbeidsmarkt- positie en het versterken van de sociale cohesie. Uit de monitor komt duidelijk naar voren dat de eerste doelstelling de belangrijkste is. Dit betekent dat de meeste trapvelden zich richten zich op cur- sussen en activiteiten waarin het kennismaken met de computer of het internet centraal staat. Zelfs na twee jaar blijkt hieraan nog steeds een grote behoefte te zijn en menig trapveld heeft tot de dag van vandaag wachtlijsten voor dit soort cursussen. In onderstaande grafiek uit de Trapveld Monitor 2002 is te zien dat voor Digitale Trapvelden de eerste doelstelling voorop staat. Op een schaal van 1 tot 5 scoort deze doelstelling een 4,4. Deze score blijft vrijwel gelijk van 2001 tot 2003. De doelstelling 'versterken sociale cohesie' komt op de tweede plaats en laat ook een duidelijke stijging zien van 3,0 in 2001 tot 3,6 in 2003. Deze doel- stelling vindt men dus steeds belangrijker worden, maar nog niet zo belangrijk als het dichten van de digitale kloof. Tenslotte blijkt dat de tweede doelstelling 'het verbeteren van de arbeidsmarktpositie' het minst belangrijk wordt geacht, maar wel in belang toeneemt. Voor 2001 krijgt dit een waarde van 2.2 en dit stijgt in 2003 tot 2.7. Geconcludeerd kan worden dat de trapvelden op de eerste plaats een plek zijn om te leren omgaan met ICT, maar dat de sociale en economische functie van het trapveld wel aan belang wint.

GRAFIEK 3

PRIORITEITEN VOOR DOELSTELLINGEN

Van de 111 'officiële' trapvelden registreren er 67 het aantal bezoeken en/of bezoeken in de zogenaamde 'vrije inloop'. In de periode van september 2001 tot september 2002 zijn er tijdens deze vrije inloop-uren per trapveld gemiddeld zo'n 3.000 bezoeken geweest. Het trapveld Vrijheidswijk in Leeuwarden heeft in deze periode de

meeste bezoeken gehad: 28.000. Op 83% van de trapvelden worden cursussen gegeven. De gemiddelde prijs van een cursus is €24 en de gemiddelde duur van een cursus is 13 uur. Dit geeft een gemiddelde van nog geen €2 per uur. Hierbij moet wel vermeld worden dat de prijzen uiteenlopen van 0 tot 110 Euro per cursus en de tijden van 2 tot 28 uur per cursus. Ook zijn er 12 Digitale Trapvelden waarbij alle cursussen gratis zijn. Dit zijn over het algemeen kort durende cursussen.

Uit de Trapveld Monitor 2002 bleek dat in de periode september 2001 – september 2002 bijna 15.000 mensen een cursus op een trapveld hebben gevolgd. Tenminste, dit is het aantal cursisten op 83 van de 111 digitale trapvelden die een bijdrage van het ministerie BZK hebben gekregen. Zij registreren het aantal cursusdeelnemers. 65 Digitale Trapvelden hebben bij de Trapveld monitor gemeld dat er 13.291 cursisten

waren. Via een aparte enquête onder de Rotterdamse e-centra kwamen daar nog eens 1.441 mensen bij en dat bracht het totaal op 14.732. Overigens blijkt uit een andere (telefonische) enquête onder inwoners van elf gemeenten dat gemiddeld 5% van de inwoners van die steden heeft leren omgaan met ICT via een digitaal trapveld of bibliotheek. In sommige gemeenten (bv. Deventer) is dit aandeel zelfs 10% (bron: Audit Stedenlink).

Er worden vooral veel basiscursussen gegeven. Dit zijn cursussen die mensen leren omgaan met de computer zelf. Daarna volgen cursussen over het gebruik van internet en e-mail, maar ook cursussen over MS Office.

Door 22 Digitale Trapvelden zijn zelfstandig cursussen gemaakt, voornamelijk basiscursussen en internet-cursussen. Dit zijn in totaal maar liefst 43 cursussen waarvan er 12 speciaal voor kinderen. Het grootste deel van de Digitale Trapvelden die gratis cursussen aanbiedt, geeft ook aan zelf de cursus te hebben gemaakt. Er zitten daarnaast aardig wat creatieve cursussen bij zoals ‘muziek maken met de computer’, ‘een knoppencursus voor allochtone vrouwen’, ‘muistraining voor doven en slecht horenden’, ‘digitale fotografie

Overzicht cursussen	Aantal
Totaal aantal cursussen	140
Gemiddelde prijs cursus	€ 24
Gemiddelde duur cursus	13 uur
Gemiddelde prijs cursus per uur	€ 1,90
Aantal trapvelden die cursussen geven	93

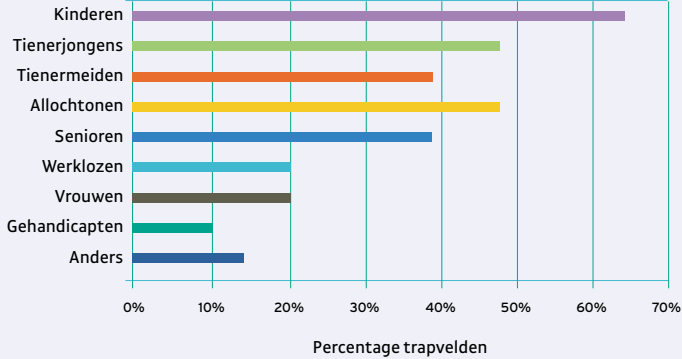
voor senioren’ en ‘een basiscursus voor verstandelijk gehandicapten’. Er wordt relatief weinig aan arbeidsmarkttoeleiding gedaan, want slechts 17% van de trapvelden geeft cursussen op dit gebied. Van de trapvelden geeft 16% sollicitatiecursussen en bij 8% kun je een cv leren maken.

De helft van de trapvelden zegt speciale projecten te doen voor het bevorderen van sociale cohesie. In bijna 50% van de Digitale Trapvelden wordt door de bewoners of kinderen uit de buurt een buurtwebsite gemaakt. Ook worden in het kader van het werken aan sociale cohesie projecten gedaan als een Kinderpersbureau. Een opvallend project is een ‘beginnerscursus met eigen gemaakt Turks en Marokkaans eten’.

Veel trapvelden hebben activiteiten voor specifieke doelgroepen. Het grootste deel van de activiteiten wordt gedaan voor kinderen en tieners. Verder heeft 45% van de trapvelden activiteiten speciaal voor allochtonen en 38% voor senioren. En ook hebben aardig wat trapvelden activiteiten ontwikkeld voor werkzoekenden, (allochtone) vrouwen en meisjes en soms ook voor gehandicapten. Bij de categorie ‘Anders’ vinden we nog activiteiten voor Antilliaanse vrouwen, een project voor verslaafden, ontspoorde jongeren en twee projecten voor nieuwkomers.

GRAFIEK 4

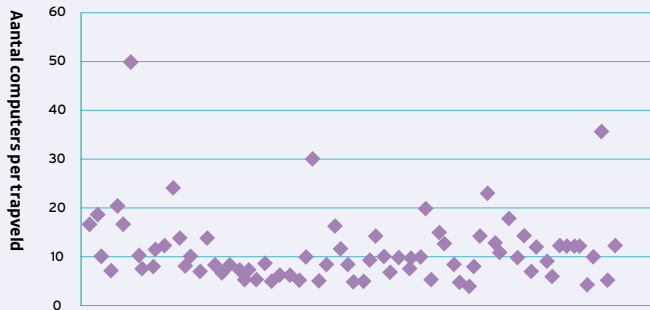
PROJECTEN VOOR EEN BEPAALDE DOELGROEP

Type Cursus	Aantal Digitale Trapvelden	Aantal Deelnemers
Basiscursus	54	5.934
Internet / e-mail	38	2.173
MS Office	21	1.866
Website	11	198
Multimedia	7	136
Word	7	267
Anders	31	2.717
Totaal		13.291
Gegevens enquête Rotterdamse e-centra	18	1.441
Totaal incl. R'dam		14.732

GRAFIEK 5

AANTAL COMPUTERS

Organisatie van de trapvelden

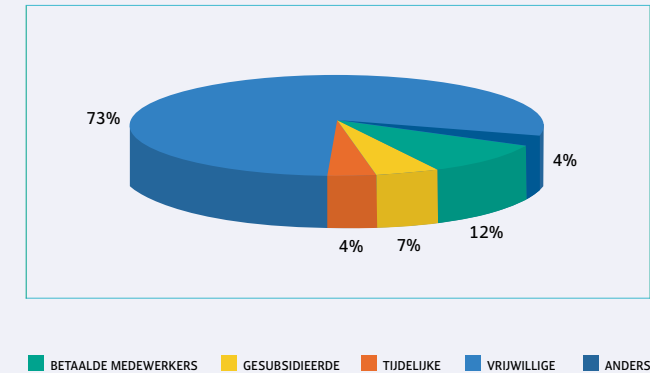
Er wordt door 76 Digitale Trapvelden een totaal van 875 computers gebruikt, zo bleek uit de Trapveld Monitor 2002. Dit betekent een gemiddelde van 11 computers per Digitale Trapveld. In onderstaande grafiek is te zien hoe de spreiding van het aantal computers per Digitale Trapveld is.

In totaal zijn er op 68 Digitale Trapvelden 782 medewerkers aan het werk. Het grootste deel (73%) van de medewerkers bestaat uit vrijwilligers. Toch zijn er op 49 Digitale Trapvelden

één of meer betaalde medewerkers in dienst. Zij maken 12% van het personeelsbestand uit. Op 28 Digitale Trapvelden is er ook een gesubsidieerde medewerker in dienst (7%). Dan zijn er ook nog 9 Digitale Trapvelden waar wél een gesubsidieerde medewerker in dienst is, maar deze niet door het trapveld wordt betaald. In de categorie ‘Anders’ wordt maar door 5 Digitale Trapvelden aangegeven dat zij met stagiaires werken. Het aantal uur dat de medewerkers werken is helaas niet duidelijk, aan-

GRAFIEK 6

PERCENTAGE MEDEWERKERS

gezien niet alle coördinatoren bij het invullen van de enquête het totaal van het aantal gewerkte uren per week hebben genomen.

Financiering van de trapvelden

Het Ministerie BZK heeft per gemeente 500.000 gulden beschikbaar gesteld voor de periode 2000 – 2003. De vier grote steden kregen het dubbele bedrag. Bovendien kregen sommige zeer goede voorstellen een extra bonus van 250.000 gulden. Totaal heeft

het ministerie 20 miljoen gulden (ca. € 9 miljoen) geïnvesteerd.

Vorig jaar bleek dat er ook door de gemeenten flink in de trapvelden werd geïnvesteerd. Uit een inventarisatie van het ministerie BZK in november 2001 bleek dat de gemeenten voor de gehele projectperiode zo'n 60 miljoen gulden (ca. €27 miljoen) hadden begroot als co-financiering. Of dat nog steeds het geval is, is onduidelijk. Uit deze enquête blijkt in ieder geval dat in 2001 naast de bijdrage van het ministerie een totaalbedrag van bijna € 5 miljoen is geïnvesteerd, waarvan € 3.859.058 door de 22 gemeenten zelf. Hieronder is een overzicht weergegeven van de investeringen:

Zestien gemeenten gaven aan dat de Digitale Trapvelden mede gefinancierd worden door andere subsidies/partijen. Veel voorkomende financiers zijn: openbare bibliotheek, welzijnsorganisaties, bedrijfsleven (vooral hard- en softwareleveranciers), woningbouwcorporaties en onderwijsinstellingen. Slechts drie gemeenten werken met subsidies van de EU.

Conclusies

Het mag best gezegd worden: het gaat goed met de Digitale Trapvelden. Zij zijn een essentieel onderdeel van de infrastructuur van een stad geworden als het gaat om het verwerven van ICT-vaardigheden en activiteiten op het terrein van sociale cohesie. Er zijn nu maar liefst 234 trapvelden in 22 gemeenten en dit aantal stijgt nog steeds. Op ongeveer een derde van deze trapvelden hebben in het afgelopen jaar bijna 15.000 mensen leren omgaan met ICT en wordt er per trapveld door een grote groep mensen per jaar zo'n 3.000 keer gebruik gemaakt van de publieke faciliteiten die het trapveld biedt. Dat zijn cijfers waar de trapvelden best trots op mogen zijn. Maar het verhaal achter deze cijfers spreekt wellicht nog meer aan. Zoals ook wordt aangegeven door de stedelijke coördinatoren, is het succes van de trapvelden dat op een laagdrempelige manier groepen worden bereikt die anders niet snel in contact komen met ICT. Wie de ingevulde enquêteformulieren

Welke investering	Bedrag
Investering gemeente	3.859.058
Gemiddeld	183.764
Investering Europa	389.546
Gemiddeld	18.550
Investering andere subsidies/partijen	746.274
Gemiddeld	35.537
Totaal	4.994.878
Gemiddeld	227.040

Intermezzo: Computerhuis Gestelse Buurt uit Den Bosch – Inke Katoen

Wie is Inke Katoen?

Inke Katoen noemt zich een “geboren schooljuffrouw”, een “levens-kunstenaar” en een “gedreven project-leider”. Op haar acht-tiende is ze begonnen met lesgeven. Eerst aan moeilijk opvoedbare kinderen, vervolgens op de LTS. Op haar 36-ste begon ze aan de studie antropologie, die ze keurig in vier jaar afrondde. Ze werkte bij arbeidsintegratie-centrum Laborel als projectleider. In het pand van Laborel heeft zij vervolgens het Computerhuis opgezet. Het Computerhuis in de Gestelse buurt in Den Bosch won in 2002 de Trapveld Trofee voor het beste Digitale Trapveld.

foto: Ingrid van Rooij

Wat doet Computerhuis Gestelse Buurt?

Het Computerhuis van de Gestelsebuurt in 's-Hertogenbosch zit in het gebouw van Laborel, een centrum voor baan en beroep. Het Computerhuis is er voor iedereen die nieuwsgierig is naar wat er nu met computers mogelijk is. Van spelletjes tot e-mail, van typeles tot 'cyberspace', internetten om te leren, te chatten of gewoon de kranten 'online' te lezen. Het Computerhuis geeft ook cursussen; niet zoals op een school maar op een manier waarbij je zelf bezig bent op de computer en dat in je eigen tempo. Daarbij levert het Computerhuis het lesmateriaal en begeleiding.

Buurtmoeder Imen, Inke Katoen (midden) en Aïcha Daa'uud (rechts) in Het computerhuis van de Gestelse Buurt.

Vrijwilligers vormen de kurk waarop veel trapvelden drijven.

leest, ziet dat er met vaak toch beperkte middelen maar met veel enthousiasme op het trapveld wordt gewerkt aan het geven van cursussen en het organiseren van activiteiten. Vooral door vrijwilligers die de kurk vormen waarop veel trapvelden drijven. De Digitale Trapvelden zijn en blijven op de eerste plaats laagdrempelige wijkcentra waar mensen kunnen leren omgaan met ICT. Maar steeds vaker wordt vanuit het trapveld gewerkt aan het versterken van de sociale cohesie in de wijk. Op meerdere trapvelden zijn prachtige initiatieven ontstaan en aardig wat trapvelden hebben eigen cursussen ontwikkeld. Maar er kan ook nog wel veel van elkaar worden geleerd. In hoofdstuk 2 worden in ieder geval enkele goede voorbeelden besproken.

Toch zijn er ook enkele knelpunten die vermeld moeten worden. Veel trapvelden lijken een gebrek aan financiën te hebben. Gemeenten hebben gekozen voor een strategie om met het beschikbare geld - van het ministerie, henzelf en anderen - zoveel mogelijk trapvelden op te zetten. Laat duizend bloemen bloeien, was het devies. En dat is gebeurd. Er zijn veel meer trapvelden dan verwacht, maar in hoeverre zijn zij allemaal levensvatbaar? Zeker als eind 2003 de financiering vanuit het ministerie teneinde loopt, zouden veel trapvelden het best eens moeilijk kunnen gaan krijgen. Steeds meer trapvelden stellen zich de vraag hoe de continuïteit te waarborgen. Er is de afgelopen jaren op en rond de trapvelden veel enthousiasme losgemaakt, maar hoe kan dat worden vastgehouden? De onzekerheid hierover mag niet te lang duren als we willen dat de trapvelden goed blijven functioneren, of beter nog, zich verder ontwikkelen. Dat geldt ook zeker als een tweede knelpunt in ogenschouw wordt genomen. Trapvelden zijn zeer afhankelijk van vrijwilligers. Dat is mooi, maar vaak wordt aangegeven dat een tekort aan professionele begeleiding en de hoge mate van wisselingen in personeelsbestand ook een rem kunnen zijn in de ontwikkeling van de trapvelden.

Waar ben je trots op?

Onze beste PR is de website: www.gestelsebuurt.nl. Over het succes van de kindercomputerclubs hoeven we niet meer te schrijven. Dat een moeder uit de buurt samen met een zestienjarige vrijwilligster de "computergirlsclub" heeft opgezet en dat die lekker draait kan ook iedereen zich voorstellen, maar dat we in de avonduren ook de kans hebben gezien twee cursussen op te zetten, helemaal gericht op de vraag van onze klanten, is het vermelden waard.

Digitaal besturen

Eén van die projecten is "Digitaal Besturen". Bestuursleden van allerlei wijkorganisaties krijgen van het Computerhuis training en begeleiding hoe ze hun clubactiviteiten kunnen runnen. Vijfentwintig bestuursleden en acht vrijwilligers die op vele manieren betrokken zijn bij allerlei activiteiten in de wijken, in de sport, lokaal bestuur, politiek en bij comités en zelforganisaties, hebben deelgenomen aan de eerste 3 trainingen van Digitaal besturen. De participatie van allochtonen is relatief hoog: 20 deelnemers en 5 vrijwilligers.

De deelnemers waren starters op het gebied van computergebruik. Zij gaven aan het meest gebaat te zijn met een beginnerscursus Computergebruik. Tegelijkertijd werd op de computer geoefend met verslaglegging, korte artikelen en uitnodigingen voor activiteiten, archiveren en een begroting opstellen en een handig bestand van leden, andere organisaties en clubkaarten maken.

Het werk van de bestuurders in de wijken wordt zo aantrekkelijker. Wederkerigheid en sociale cohesie worden in de praktijk gebracht: ervaren oudere bestuurders leren jonge nieuwe bestuurders (met name van allochtone afkomst) besturen. Die jongere clubleden van Het Computerhuis (vaak vaardiger in computeren) ondersteunen de oudere buurtgenoten en bestuurders uit de wijk weer met de nieuwste vindingen. Zowel de bestuurders als de vrijwilligers zijn wederom belangrijke sleutelfiguren gebleken.

Wat zijn je plannen voor de toekomst?

In maart 2003 is Laborel ermee opgehouden en ben ik ontslagen als projectleider bij het Computerhuis. De buurt is te hoop gelopen zodra dit nieuws bekend werd. De buurt wil dat het trapveld blijft bestaan. Het Digitale Trapveld in de Gestelse buurt zal als vrijwilligersorganisatie verdergaan onder de vleugels van Humanitas. De vrij-

Een moeder uit de buurt heeft samen met een 16-jarige vrijwilliger de 'computergirlsclub' opgezet – die draait lekker.

willigers die nu bij het Computerhuis werken zullen het trapveld trouw blijven. Ik zal proberen het trapveld zo goed mogelijk over te dragen aan mijn vrijwilligers. Uiteraard blijf ik zeer betrokken bij het reilen en zeilen van het Computerhuis.

Contact

Inke Katoen, projectleider
Pieter Langendijksingel 1 (hoek Gestelse weg)
's-Hertogenbosch
telefoon: 073 6836369
e-mail: hetcomputerhuis@gestelsebuurt.nl
website: www.gestelsebuurt.nl

2 Trapvelden en sociale kwaliteit

In dit hoofdstuk zien we hoe de trapvelden bezig zijn met sociale kwaliteit. De aandacht van trapvelden verschuift van vroegere sleutelwoorden als laagdrempeligheid en toegankelijkheid naar dit begrip sociale kwaliteit. Sociale kwaliteit gaat verder op sociale cohesie. Sociale cohesie verwijst naar de relaties tussen individuen en groepen:

“de sociale cohesie (sociale binding of sociale integratie) is de mate waarin mensen in de samenleving met elkaar verbonden zijn en zich met elkaar verbonden voelen” (Hoogerwerf, 1998 in: Steyaert, 1999: 12)

Het begrip sociale kwaliteit is breder. Het verwijst niet alleen naar de relaties tussen mensen onderling of tussen groepen, maar tussen de mens en zijn omgeving en de algehele kwaliteit van leven. Even makkelijk gezegd: sociale kwaliteit gaat over de vraag of mensen ergens gewoon een beetje prettig kunnen leven.

Leefbaarheid

Leefbaarheid op wijkniveau is een samenspel van bewoners én voorzieningen. Sociale kwaliteit in de buurt hangt onder meer af van:

- De opvatting die de bewoner heeft van de eigen omgeving: de mate waarin ieder individu zich verbonden voelt met zijn omgeving en zich er prettig voelt.
- De gemeenschappelijke voorzieningen in de omgeving en de kans die de bewoner heeft om zich te ontplooiën en iets voor anderen te kunnen betekenen: de mate waarin de buurt functioneert als aanbieder van voorzieningen en als platform voor ondernemende burgers.

De trapvelden spelen inmiddels een belangrijke rol in het verbeteren van de leefbaarheid op buurtniveau. Dit gebeurt niet alleen door middel van de vele projecten die trapvelden zelf opzetten. Het Trapveld is tevens een platform voor andere organisaties in de wijk. In het Trapveld kunnen maatschappelijke organisaties buurtbewoners bereiken.

Sociale kwaliteit bestaat uit vier thema's. Dit zijn:

- participatie
- veiligheid
- integratie
- buurt- en wijkwebsites die bijdragen aan de sociale cohesie.

We laten per thema twee aansprekende voorbeelden zien. Bij ieder thema stellen we de vraag: Welke rol speelt ICT en hoe draagt het Trapveld bij om dit punt te verbeteren? Natuurlijk zijn de thema's onderling nauw verbonden. Een project gericht op versterking van één thema zal vaak ook tot verbetering van de andere leiden.

A Integratie

“Een Surinamer, een Turk en een Nederlander drinken samen koffie aan tafel in een Digitaal Trapveld. Zegt de Surinamer tegen de Nederlander.....”

Ongetwijfeld een vertrouwd tafereel in de trapvelden. Maar is samen koffiedrinken integratie? Is integratie het speciale uur voor Marokkaanse meiden? Of is integratie het samenbrengen van ver-

schillende groepen? Het hangt ervan af wat je verstaat onder integratie. Volgens de Van Dale is integratie het tot elkaar komen van individuen en van groepen met als uitkomst een “harmonisch geheel”.

Volgende probleem: hoe krijg je harmonie? In het begin van de multi-etnische vraagstukken overheerste de gedachte dat integratie vermenging moet zijn tot een homogene eenheid (de smeltkroes). Dit model is in de loop der tijd vervangen door een visie waarbij groepen weliswaar in relatie tot elkaar staan maar duidelijk als afzonderlijke delen zichtbaar blijven (het multiculturele model). Tegenwoordig

lijkt het erop alsof het multiculturele denken in een crisis verkeert en een nieuwe opvatting van integratie in zwang raakt (minderheid moet zich aanpassen aan meerderheid).

in·te·gra·tie (de ~ (v.))

1.

het integreren, het maken tot een harmonisch geheel òf opnemen in een geheel

2.

[ec.] het samenbrengen in één bedrijf van alle productiestadia

bron: Van Dale online
(www.vandale.nl)

1. Er zijn verschillende manieren waarop trapvelden integratie aanpakken. Soms organiseert het Trapveld iets speciaals voor een bepaalde doelgroep. Eén van de trapvelden noemt uren voor specifieke doelgroepen ‘drempelvreesuren’. Een goed idee. Juist in de veilige eigen kring zetten sommigen de stap naar het Trapveld. Een andere doelgroepactiviteit zien we in het voorbeeld van de trapvelden in Haarlem, Almeer en Zaandam die in samenwerking met Stichting HÖB computercursussen aanbieden speciaal aan Turkse ouderen. De filosofie is dat het meedoen van deze doelgroep binnen de bestaande voorzieningen de integratie helpt bevorderen.

2. Een tweede aanpak is die waarbij gemengde groepen gezamenlijk iets ondernemen. Hier ligt voor veel trapvelden nog altijd een prachtig terrein braak! Een mooi voorbeeld is het Computer clubhuis in Amsterdam waar jongeren van allerlei herkomsten samengewerkt hebben aan een zelfgemaakte speelfilm die is opgenomen in de eigen wijk.

3. Een derde manier is dat iedere groep iets van zichzelf presenteert aan andere groepen. Ook hier genoeg mogelijkheden voor de trapvelden.

Roger van Boxtel zei (overigens niet als enige) “er zijn drie belangrijke voorwaarden voor succesvolle integratie: taal, taal en taal”. Beheersing van het Nederlands is de eerste voorwaarde voor integratie. Ook hierin voorziet het Trapveld. Er bestaan al diverse cd-rom's met taalcursussen.

Integratie is niet alleen iets voor allochtonen. Ook gehandicapten, ouderen, meisjes/vrouwen, daklozen en mensen met lage inkomens behoren tot de groepen die extra aandacht nodig hebben. Sommige trapvelden spelen ook hier een rol.

Een mooi voorbeeld is Digidak in Groningen (www.digidak.nl). Hier kunnen dak- en thuislozen gebruik maken van internet en e-mailvoorzieningen. Een ander voorbeeld is dat van NetSchool@Maastricht (netschool.buurtplein.nl). Koppels van een senior en een junior werken samen aan een webpagina die vervolgens als onderdeel van de website wordt gepubliceerd. Het is een goed voorbeeld van een intergenerationele activiteit, waarbij jongeren en ouderen leren omgaan met de computer en Internet en tegelijkertijd ervoor zorgen dat de twee generaties dichter bij elkaar komen te staan. Tenslotte noemen we het Trapveld R'go in

Bij een van de trapvelden hebben ze ‘drempelvreesuren’. Een goed idee.

Rotterdam dat zich inzet voor gehandicapten. R'go (<http://www.handiweb.info>) is een centrum met vier aangepaste computer-werkplekken met internetverbinding. Mensen die vanwege een handicap een aanpassing of hulpmiddel nodig hebben, hebben een streepje voor.

Turkse jongeren geven computerles aan oudkomers

Oplossing binnen de eigen bevolkingsgroep

De trapvelden in Haarlem, Alkmaar en Zaandam geven tweetalige computercursussen aan oudere Turken. Dit gebeurt onder leiding van Stichting HÖB. Stichting HÖB is een Haarlemse Stichting ter bevordering van de participatie van Turkse jongeren in de Nederlandse samenleving. De organisatie heeft kennis van technologische ontwikkelingen. Deze kennis wil zij overbrengen op de eigen bevolkingsgroep.

Aanpak

De Stichting HÖB meent dat allochtonen te weinig gebruik maken van bestaande voorzieningen op het gebied van ICT. HÖB heeft een pilotproject opgezet in 3 trapvelden. De stichting wil geen nieuwe voorzieningen maar juist aansluiten bij de bestaande infrastructuur. Het project bestaat uit drie fases:

Fase 1, periode maart – april 2002:

Vorbereiding en modelontwikkeling in Haarlem Oost in samenwerking met Digitaal Trapveld Broedermuis.

Resultaat:

- Tweetalig cursusmateriaal in de vorm van werkboek, toegespitst op de eisen en behoeften van de doelgroep.
- Acht deelnemers (ouders van bijlesleerlingen) hebben een basiscursus gevolgd.
- Eén van de cursisten is opgeleid tot trainer.

Fase 2: periode april 2002 – oktober 2002

Uitvoering van de cursus in Haarlem, Alkmaar en Zaanstad.

Resultaat:

- Negen cursussen van acht weken met ieder 8 cursisten zijn gegeven.
- Vier cursisten zijn opgeleid tot cursusleiders die in staat zijn vervolgcursussen te leiden.

Computercursussen
in twee talen voor
oudere Turken.

- Cursusmateriaal op maat is beschikbaar voor de doelgroep.
- De partners zullen begeleid worden door ervaren HÖB projectleden.

Fase 3: periode na november 2002

Evaluatie en ontwikkelen van vervolgprojecten in andere trapvelden.

Bereik

Het project heeft verschillende resultaten bereikt:

- Er komen meer allochtonen bij de trapvelden dan eerst.
- Het voorziet in een specifieke behoefte onder de buitenlandse bevolkingsgroepen waarvan gezegd wordt dat ze niet participeren. Dankzij dit project doen ze mee.
- Er is lesmateriaal ontwikkeld in twee talen (Nederlands – Turks).
- Er zijn tot nu toe zes trainers opgeleid uit de groep leerlingen. Zij kunnen weer verder gaan met lesgeven.

Plannen voor een vervolgtraject zijn in de maak. De wens bestaat om bij verschillende trapvelden elders in het land soortgelijke cursussen te organiseren.

Kosten

De kosten van het project worden geraamd op ca. €20.000. De helft hiervan is gefinancierd door de provincie Noord-Holland, de andere helft door de gemeenten.

Hoe draagt het bij aan het verbeteren van sociale kwaliteit?

In dit project vervullen Turkse jongeren een voorbeeldrol voor de ouderen. Zij laten zien dat de jeugd succesvol is in de Nederlandse maatschappij. Doordat HÖB gebruikt maakt van de bestaande infrastructuur komen Turkse ouderen in contact met voorzieningen waarin zij eerder niet of weinig meededen. Voorts gaan hun digitale vaardigheden erop vooruit, hetgeen hun kansen vergroot om mee te doen in de Nederlandse samenleving.

Meer weten?

Projectleider: Umut Akpınar, 06 - 24587637

Voorzitter HÖB: Demet Akpınar, 06 - 20132704

HÖB, telefoon: 023 – 5423540

e-mail: info@stichtinghob.nl

Grotere digitale
vaardigheden,
leidt tot grotere
kansen in
de Nederlandse
samenleving.

Netschool@Maastricht

Jongeren en ouderen leren en werken samen

Netschool@Maastricht is een integratieproject waarin het niet om etniciteit gaat, maar om het nader tot elkaar brengen van kinderen en senioren in een buurt. Intergenerationeel, zoals dat zo mooi heet. Er wordt dus niet alleen gewerkt aan een digitale kloof, maar ook aan de generatiekloof.

Aanpak

Op twee brede scholen (één in een GSB-buurt en één in een kleine kern) hebben eerst de kinderen en de senioren in de eigen groep 7 maal computerles gekregen. Daarna werden er junior-seniorkoppels gemaakt die in een cursus van 7 lessen samen sites gingen maken. Sites over 'de problemen in Ittersen', maar ook over gedeelde hobby's: "Juno doet streetdance en Marieke deed ballet". Deze sites werden gepubliceerd op een buurtsite van de eigen buurt.

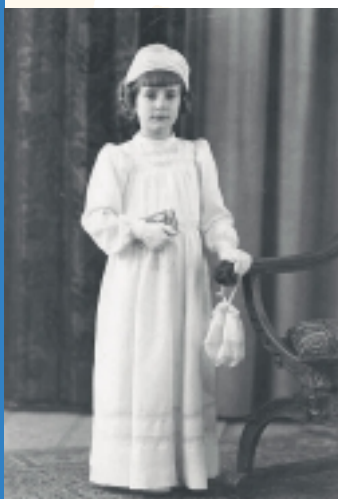
De leerlingen waren van groep 7 en 8 (10-12 jaar). De senioren (55 plussers) werden geworven via een welzijnsinstelling. Voor de begeleiding van de senioren is gewerkt met PABO-studenten (één student per vijf senioren), de docenten begeleidden hun leerlingen. Het project kreeg een eindpresentatie met naast de deelnemers ook de ouders van de kinderen. Er is, in samenwerking met Seniorweb, een cursusboek gemaakt. De junioren kregen een aangepaste versie omdat zij meer leken te leren via het 'doen' (*trial and error*). Het project is bedacht, opgezet, begeleid en beschreven door de Universiteit van Maastricht.

Bereik

Het project is erg aangeslagen bij de deelnemers en het krijgt dan ook een vervolg. Er is een slotpresentatie geweest met alle betrokkenen, maar ook de ouders van de junioren. Het project heeft ook goed aandacht gekregen in de lokale pers.

Kosten

In deze opzet (met het onderzoek erbij) heeft het € 58.987 gekost. Hiervoor werd de cursus opgezet en het materiaal gemaakt. Dit materiaal kan kosteloos door anderen worden gebruikt. Het bedrag is fors omdat ook een gedegen onderzoek plaatsvond en er een school van computers, internettoegang en software werd voorzien.

Hoe draagt het bij aan het verbeteren van sociale kwaliteit?

In de samenwerking leerden jong en oud niet alleen computeren. Tot tevredenheid van beide groepen werden ook buiten schooltijd de sociale contacten verbeterd en de betrokkenheid bij de buurt gestimuleerd. Men kreeg oog voor elkaars problemen en opvattingen over heel andere zaken dan computers. Bijkomstigheid was dat het voor de deelnemers duidelijk werd hoe ICT de dagelijkse leefsituatie kan veraangenamen. Door de keuze van de brede school als locatie, werd voor de senioren de drempel tot het betreden van deze nieuwe voorziening lager.

Meer weten?

Het project is te vinden op netschool.buurtplein.nl. Er is een uitgebreide en informatieve evaluatie gemaakt die te raadplegen is in de bibliotheek van www.trapveld.nl.

Gemeente Maastricht: Rob Frenzel, 043-3505450, rob.frenzel@maastricht.nl

B Veiligheid

Veiligheid is een belangrijke pijler van 'sociale kwaliteit'. Gevoelens van veiligheid zijn immers een absolute voorwaarde voor een prettig leven. Wat kunnen de Digitale Trapvelden doen om het gevoel van sociale veiligheid in de buurt te verhogen? Want digitale trapvelden zijn stuk voor stuk gevestigd in wijken waarin veiligheid een aandachtspunt is.

Laten we maar meteen bekennen, we hebben weinig praktijkvoorbeelden kunnen vinden van trapvelden die iets doen aan veiligheid in de buurt. Er ligt hier nog een enorme kans voor de trapvelden! Wel weten we dat verschillende wijkagenten buurtbewoners via e-mail en websites te bereiken. Zij gebruiken de computer om informatie te verstrekken en te kunnen communiceren met mensen uit de wijk. In Haarlem heeft Trapveld Broedermuis bij de inwoners van de wijk onder de aandacht gebracht dat ze konden e-mailen met de wijkagent.

Natuurlijk is het niet de taak van het Trapveld om voor politieagentje te spelen. Je zou de definitie van veiligheid kunnen opsplitsen in fysieke veiligheid en gevoelens van veiligheid. De taak van het Trapveld ligt duidelijk wat meer bij het laatste punt. Het Trapveld kan een ondersteunende rol spelen, een platformfunctie vervullen in de wijk als aanbieder van informatie en zo het gevoel van sociale veiligheid vergroten. Een voorbeeld hiervan is Digidak in Groningen.

Veiligheid in de buurt – een enorme kans voor de trapvelden.

Digidak geeft dak- en thuislozen een portal met allerhande nieuws, helpt hen bij het maken van een eigen e-mailadres en biedt plekken waar ze van internet gebruik kunnen maken. Daklozen op zo'n manier meer bij de samenleving betrekken komt het algehele gevoel van veiligheid ten goede.

Mail de wijkagent in Haarlem-Oost Samenwerken aan veiligheid

In de Haarlemse Slachthuisbuurt kunnen bewoners wijkagent Jan Udo per e-mail bereiken op gebiedsagentoost@hetnet.nl. Het streven is om binnen twee dagen antwoord terug te sturen. De politie wil met dit project voorzien in betere bereikbaarheid van en naar de bewoners uit de buurt.

Aanpak

Het project maakt deel uit van 'de digitale opmaat naar Politiezorg op Maat' waarbij verschillende Haarlemse organisaties samenwerken aan leefbaarheid met inzet van ICT. De opbouwwerker van Haarlem-oost deed een aanvraag voor computertrainingen in de buurt. Er kwamen verschillende partijen bij elkaar, waaronder het Haarlems Dagblad, de Politie Kennemerland, het opbouwwerk, de stadsbibliotheek en de wijkraden.

Het Digitale Trapveld Broedermuis in Haarlem-oost speelt de rol van platform voor bekendmaking in de buurt. Er is in het Trapveld een openingsavond georganiseerd waarbij de betrokken partijen en buurtbewoners aanwezig waren. Vervolgens is via het Trapveld gewezen op de mogelijkheid om de buurtagent per e-mail te bereiken. Maar ook 'in de wandelgangen' van het Trapveld is het een onderwerp van gesprek.

De wijkagent is niet al zijn tijd kwijt aan het beantwoorden van e-mails. Eerst probeert een secretaresse de e-mails te beantwoorden. Wordt de mail té specifiek dan behandelt Jan Udo hem.

Bereik

Aanvankelijk bleken er minder reacties te komen dan gehoopt. Later is dit bijgetrokken. Wekelijks komen er zo'n 40 e-mails binnen. Het project is volgens de politiewoordvoerder succesvol en het project is al uitgebreid naar andere wijken in Haarlem.

Kosten

Het project is gefinancierd met geld van bureau Senter T&S in het kader van het programma 'de digitale opmaat'. Aan het totale pro-

40 e-mails per week
voor digitale
wijkagent Haarlemse
Slachthuisbuurt.

gramma is 450.000 gulden besteed. De kosten voor het e-mailproject alleen waren in het eerste half jaar (t/m juli 2001) zo'n 39.000 gulden en zullen in totaal uitkomen op ongeveer 35.000 Euro.

Hoe draagt het bij aan het verbeteren van sociale kwaliteit?

Een veelgehoorde klacht is dat er "meer blauw op straat" moet komen. Uit onderzoek blijkt dat de burger meer blauw lang niet altijd wenselijk vindt, eigenlijk alleen als het hem/haar op dat moment uitkomt. Met dit project kan de burger de agent op de 'digitale straat' bereiken, op het moment dat hij dat zelf wil en er tijd voor heeft. De voorziening is zeer toegankelijkheid en het gevoel van veiligheid wordt erdoor vergroot.

Meer weten?

Trapveld Broedermuis Haarlem: Markus Sanders, 023 - 533 92 10
Regiopolitie Kennemerland: dhr. Jansen of Inge Schaaphok, 023-5122330

Elsinga Interactief Adviesbureau: Jan Elsinga, 06-22204977 / 023-5848864

Wijkagent ('gebiedsgebonden werker'): Jan Udo, 023-5121814

Zie: www.politie.nl/kennemerland/GGW/Spaarne-Oost/SOstartpagina.htm.

Digidak Groningen Internet voor dak- en thuislozen

Digidak is een project voor dakloze mensen in de stad Groningen. In verschillende instellingen in Groningen kunnen zij via de website hun e-mail checken. De website Digidak.nl is uitgegroeid tot een behoorlijk levendige gemeenschap waar daklozen en 'gewone burgers' elkaar treffen (niet altijd even vriendschappelijk overigens...).

Aanpak

In diverse voorzieningen van de maatschappelijke opvang en aanverwante organisaties in de stad Groningen staat een PC met internetaansluiting voor e-mail verkeer. Er is begeleiding voor mensen die weinig ervaring hebben. De site zelf wordt actief beheerd door Ben Bloem.

wijzen juist op de nieuwe mogelijkheden die zijn ontstaan en de grotere vrijheid om te bepalen met wie je sociale relaties aangaat. Deze discussies gaan vaak over virtual communities, nieuwe vormen van gemeenschap die mogelijk zijn dankzij het internet. Je hoort vaak argumenten als “de hele wereld wordt één dorp” en “beperkingen van afstanden en tijd verdwijnen”. In de praktijk blijkt dat fysieke nabijheid nog altijd zeer belangrijk is voor mensen en hun sociale relaties. Juist op dit lokale niveau werkt ICT vaak het meest ingrijpend. De trapvelden zijn opgericht vanuit het idee dat ICT niet alleen globaal van scope is maar vooral ook lokaal.

Wat is de bijdrage van lokale sites aan sociale cohesie in de buurt?

Die is tweeledig: ten eerste geven lokale sites de buurt een gezicht. Verhalen uit de wijk dragen bij aan het ontstaan en in stand houden van een buurtgevoel. Door middel van verhalen en beelden krijgt een buurt een eigen karakter voor de inwoners. Zij kunnen zich er thuis voelen en zich betrokken en verantwoordelijk gaan voelen voor hun leefomgeving. En een wijk die ‘leeft’, daar voelen mensen zich prettig.

Ten tweede geven de buurtwebsites de inwoners de kans zichzelf te introduceren en elkaar te leren kennen. Eén van de meest gehoorde opmerkingen is dat ergens prettig leven heel simpel begint met elkaar groeten op straat. Leefbaarheid in de wijk begint met elkaar zien staan, beter leren kennen en een beetje op elkaar passen. Een buurtsite kan hieraan bijdragen.

ICT-gerelateerde buurtprojecten zijn grofweg in te delen in vijf soorten:

1. De zelfgemaakte buurtwebsites (bijvoorbeeld Versailleslaan). Dit zijn de sites waarop buurtbewoners alle dingen die hun eigen omgeving aangaan publiceren. Straatfeesten, buurt-evenementen, fotoboek van de wijk, informatie over dingen als vuilnisdag en chemokar, etc.
2. De geschiedenisites (bijvoorbeeld Geheugen van Gieten of Historisch Emmen). Deze sites proberen met behulp van (oud-) bewoners de historie van een wijk te reconstrueren aan de hand van verhalen, foto's en ander materiaal.
3. Kinderpersburo/Jongerenpersburo. Dit zijn door kinderen of jongeren gemaakte verslagen uit de buurt. Zij gaan de wijk in en beschrijven die vanuit hun eigen perspectief.

Bereik

De website is een succes. Vele dak- en thuislozen voelen zich er thuis en gaan met elkaar in discussie. Het is een open podium voor allerlei meningen en standpunten. Via Digidak hebben de Groningse zwer-vers een vast honk.

Kosten

onbekend

Hoe draagt het bij aan het verbeteren van sociale kwaliteit?

Het algehele gevoel van veiligheid in de buurt wordt verhoogd wanneer zo min mogelijk mensen in sociale uitsluiting leven. Deze voorziening laat de dak- en thuislozen beter aansluiten bij de ‘gewone’ maatschappij. Het haalt ze uit hun isolement en biedt ze nieuwe kansen en perspectieven.

Met het voortschrijden van de ICT-ontwikkelingen in de dagelijkse leefwereld wordt de sociale uitsluiting van dak- en thuislozen groter. Zonder kaartje reizen met de trein wordt noodzakelijk wanneer zij de automaat niet kunnen bedienen. Door dak- en thuislozen kennis te laten maken met ICT zal die isolatie minder zijn.

Meer weten?

Bennie Bloem:
Oosterweg 20
9724 CH Groningen
telefoon: 050 318 77 04 / 06 547 83 846
ben.bloem@digiwel.nl
www.digidak.nl

C Buurt- en wijkwebsites die bijdragen aan sociale cohesie

De traditionele opvatting van sociale cohesie is het beeld van een hechte gemeenschap waarbij mensen in elkaars nabijheid wonen. Technologische vindingen van de laatste tweehonderd jaar hebben verplaatsing en communicatie over grotere afstanden mogelijk gemaakt.

Over de rol van technologie en gemeenschap bestaat veel discussie. Volgens sommigen hebben de nieuwe technologieën geleid tot scheuren in bestaande verbanden en sociale vervlakking. Anderen

Het gevoel van veiligheid wordt groter als weinig mensen in sociale uitsluiting leven.

4. 'Professionele' buurtsites met content management systemen (bijvoorbeeld www.bewoners.net, www.wijkinfo.nl en www.glazenstad.amsterdam.nl). Hiermee kunnen mensen heel makkelijk zelf websites maken en vullen binnen een bestaande structuur/ontwerp. Je hoeft dus geen technische kennis te hebben om toch online te kunnen publiceren.
5. De virtuele prikborden (ruil- en oproepensites zoals bijvoorbeeld www.buurtenonline.nl). Via deze websites kunnen buurtbewoners elkaar bereiken als zij bijvoorbeeld een kinderoppas nodig hebben, een hondenuitlaat, of op zoek zijn naar dat ene oude tijdschrift.

Wat kan het Trapveld doen met buurt- en wijkverhalen? Veel! Het Trapveld is de plek waar de buurt online gaat, zo zien we in de onderstaande voorbeelden.

KinderPersBuro Kinderen schrijven over de wijk

Het kinderpersburo is een project dat inmiddels in diverse trapvelden in het land loopt. Een groep kinderen in de leeftijd van 8 tot 12 jaar zijn tien weken lang één middag in de week journalist, onderzoeker en verslaggever. In het kinderpersburo leren de jonge redacteuren:

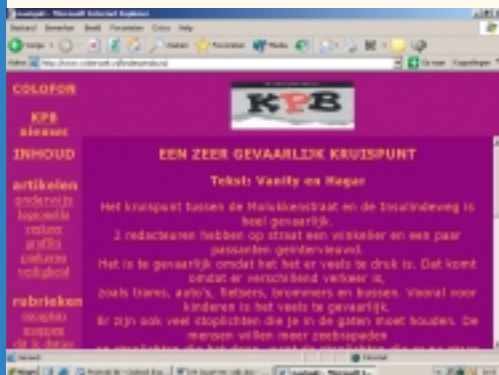
- doelgroep en thema bepalen
- de zes journalistieke vragen: wie, wat, waar, wanneer, waarom en hoe
- interviewen, schrijven, fotograferen, video- en geluidsopnames maken
- informatie verwerken tot een krant, website, radio- of tv-programma

Voor deze casebeschrijving zullen we kijken naar het eerste kinderpersburo dat in het Trapveld Cybersoek in Amsterdam-oost geweest is.

Zie: www.cybersoek.nl/kinderpersburo.

Aanpak

Bij basisscholen in de buurt is gevraagd of er kinderen mee willen doen. Via-via zijn er de volgende keren telkens genoeg aanmeldingen. Allereerst gaan de kinderen onder begeleiding van medewerkers van

zowel het JOM als van het Trapveld zelf aan het werk om ideeën te krijgen voor interviews. Vervolgens regelen ze een afspraak met degenen die ze willen interviewen. Uiteindelijk schrijven ze er een artikel over voor de (digitale) krant. In Cybersoek zijn de jonge redacteuren onder andere langsgegaan bij het politiebureau Balistraat om over graffiti-overlast te praten, ze hebben met de directeur van de basisschool gesproken over lesuitval, en interviews gehouden met de wijkwethouders en zelfs met toenmalig minister-president Wim Kok en trapveldenminister Roger van Boxtel.

Bereik

De KPB's publiceren hun resultaten op de website van de trapvelden. Het eerste kinderpersburo in Trapveld Cybersoek is op een feestelijke manier gepresenteerd. De stadsdeelvoorzitter was erbij en kreeg een uitleg van de jonge journalisten over hun werk. Inmiddels is het derde KPB in Trapveld Cybersoek alweer bijna een feit.

Kosten

Het kinderpersburo wordt 10 weken achter elkaar gehouden.

De kosten zijn als volgt opgebouwd:

- JOM - project/ personeelskosten: € 2.295
- Materiaal JOM (werkboeken, T-Shirts, perskaarten) € 1.815
- Personeelskosten Cybersoek € 395
- Extra kosten (vervoer voor excursie) € 50
- Totaal voor één ronde van 10 weken = € 4.555

Hoe draagt het bij aan sociale kwaliteit?

Deelname aan het kinderpersburo doet een beroep op uiteenlopende vaardigheden en talenten van kinderen. Ze ervaren hoe het is in teamverband te werken aan een gezamenlijk product, terwijl de eigen inbreng ook telt. Ze verdiepen zich in een onderwerp en stappen actief op mensen en organisaties af die hen daarover kunnen informeren.

De kinderen schrijven voornamelijk over dingen die bij hen de wijk spelen. Zo hebben de jonge redacteuren van het kinderpersburo in Amsterdam interviews gehouden met de voorzitter van het stadsdeel, met de wijkagent, met de directeur van de basisschool, met de GG&GD over het schoonmaken van het water in het zwembad en met de beheerder van de speeltuin over de veiligheid aldaar. In korte verslagen geven zij het interview en hun impressies weer. Op deze manier brengen zij de wijk in kaart en de dingen die voor hen belangrijk zijn.

Jonge redacteuren van het KinderPersBuro brengen de wijk in kaart.

Meer weten?

www.cybersoek.nl/kinderpersburo, www.cybersoek.nl/kinderpersburo2, www.cybersoek.nl/kpb3 of www.jom.nl
 Projectburo Jongeren Onderwijs Media (JOM): Mars Muusse,
 035-6217241, marsmuusse@zonnet.nl
 Digitaal Trapveld Cybersoek: Inti Soeterik, inti@cybersoek.nl

**Het geheugen van Oost
Buurtverhalen uit Amsterdam-Oost**

Alledaagse herinneringen en verhalen van buurtbewoners van Amsterdam-Oost komen op de site van 'Het Geheugen van Oost' te staan. Leuke persoonlijke verhalen maar ook verhalen die typisch zijn voor de tijd en iets vertellen over gebruiken en gewoonten van de bewoners van Amsterdam-Oost.

Aanpak

Dit project is nog volop bezig tijdens dit schrijven. Het Amsterdams Historisch Museum organiseert van oktober 2003 tot februari 2004 een tentoonstelling over Amsterdam-Oost. De informatie voor de site komt onder meer van archieven, van buurtorganisaties, bejaardentehuizen, de bewoners uit Oost en scholen uit Amsterdam-Oost. De website wordt gemaakt in samenwerking met het Trapveld Buurtonline. Het Amsterdams Historisch Museum en Buurtonline geven trainingen aan vrijwilligers in computergebruik, interview-technieken en schrijven voor het web. Buurtonline stelt haar ruimte ter beschikking voor het bewerken en uploaden van de verhalen.

Bereik

Vrijwilligers uit heel Amsterdam Oost interviewen mensen uit de buurt, uit hun eigen sociale netwerk. Zij gaan de wijk in, maken contact met buurtbewoners - jong en oud - en vragen hen of zij persoonlijke verhalen en beelden (foto albums) hebben over Amsterdam-Oost.

Kosten

Ca. €. 30.000,-

Hoe draagt het bij aan het verbeteren van sociale kwaliteit?

Persoonlijke verhalen vanaf de jaren voor de Tweede Wereldoorlog tot de dag van vandaag maken de informele geschiedenis van Amsterdam-Oost zichtbaar. Herinneringen blijven fris en zijn voor andere (nieuwe) wijkbewoners toegankelijk. Zo blijft de wijk levend

voor oude bewoners en zal hij ook gaan leven voor de nieuwe wijkbewoners. Bewoners leren elkaar op een andere manier kennen en zullen meer begrip krijgen voor elkaar en zich betrokken voelen bij (de geschiedenis van) hun buurt.

Meer weten?

De site zal eind mei gereed zijn en is dan te vinden onder:
www.geheugenvanoost.nl
 Buurtonline: Mariska van der Linden, 020-6656622,
buurtonline@xs4all.nl
 Mediamatic: Annemarie van Eekeren, 020 344 6000,
annemarie@mediamatic.nl
 Amsterdam Historisch Museum: Anneke van de Kieft, 020 5231822

**D
Participatie**

De Digitale Trapvelden zijn gevestigd in de aandachtsgebieden van de steden in Nederland. Het zijn de buurten waar nodig wat moet gebeuren. De overheid, woningbouwcorporaties, bewonersorganisaties en andere instanties maken dan ook plannen voor een betere buurt. Over onder meer het opknappen of slopen van woningen, de inrichting van straten en pleinen, voorzieningen en veiligheid. Allemaal zaken waar bewoners direct mee te maken hebben. Daarom moeten ze ook betrokken worden bij die plannen.

Dat betrekken van bewoners bij het maken van die plannen kan ook heel goed via Internet. Dat heeft een paar grote voordelen: mensen kunnen zich op het moment dat het hen uitkomt informeren, in het tempo dat ze zelf willen. Informatie via internet kan ook leuker: denk aan bewegende beelden en geluid. Vergeleken met papieren informatie is één van de grote meerwaarden de interactiviteit: de mogelijkheid voor mensen om iets terug te sturen.

Hoe kun je ICT gebruiken om buurtbewoners te betrekken bij plannen voor hun buurt? Uit de enquête voor de Monitor Digitale Trapvelden 2002 blijkt dat dit soort participatieprojecten niet veel voorkomen in Digitale Trapvelden. Ook hier valt nog te scoren voor het Trapveld. Een aardig voorbeeld van een trapveldproject dat we aantreffen was een internetcursus speciaal voor besturen voor bewonersorganisaties. In het Arnhemse Presikhaaf, het eerste project dat we beschrijven, speelt het trapveld een grote rol bij het tot stand komen van Presikhaafnet, een site voor burgers die zich georganiseerd hebben in wijkplatforms en -groepen. Het Enschedese Toekomstbouwers is

De bewoners via internet betrekken bij plannen voor de wijk heeft grote voordelen.

De jonge Toekomstbouwers reageerden op het prikbord op elkaars plannen. Uiteindelijk hebben de kinderen een selectie van de plannen in Lego-maquettes nagebouwd en is er een tentoonstelling ingericht met hun tekeningen.

De begeleiding van de leerlingen en leraren gebeurde door 15 HBO-studenten, die werden geworven via een studentenmailinglist op het Internet. Gedurende het project was er een forum geopend voor de docenten, vrijwilligers en de projectleiding. Kinderen konden na schooltijd in het Digitale Trapveld verder werken.

Bereik

Het enthousiasme van ouders en kinderen heeft gedurende het project geleid tot een toeloop op het trapveld, dat zijn openingsuren moest verdubbelen. Het project kreeg ruime aandacht in de landelijke en lokale media.

Kosten

Het project heeft ca € 23.000 gekost. De belangrijkste kostenposten waren: de sitebouw; de lesbrieven en leerlingenhandleiding; deskundigheidsbevordering en begeleiding van de vrijwilligers en docenten; projectmanagement.

Hoe draagt het bij aan het verbeteren van sociale kwaliteit?

Het is een project geweest waarin kinderen vol enthousiasme hebben meegedacht en -getekend over hun buurt. En zij waren niet de enige; enthousiasme was er ook bij de docenten en de sleutelpersonen voor de toekomst van Roombeek-West. Het succes van het project heeft geleid tot verscheidene vervolprojecten in Enschede.

Meer weten?

Het project is te zien op www.toekomstbouwers.nl. Er is een evaluatie voorhanden, die op de oude site van Toekomstbouwers staat, maar ook in de bibliotheek van www.trapveld.nl. Zeta Interact (www.zeta.nl): Martin Bosch, 06-28760287, m.bosch@zeta.nl.

Aankondigingsposter voor amsterdams straatfeest. De poster hangt bij de mensen achter de ramen en verwijst naar de nieuw ontwikkelde site. Zo is er door persoonlijke benadering 'awareness' in de straat gegenereerd.

Kinderen van de Enschedese 'vuurwerkwijk' Roombeek-West denken mee over de wederopbouw van hun wijk.

het tweede project dat we beschrijven. Het is een aansprekende manier om kinderen te laten participeren in plannen voor hun buurt.

Je krijgt succesvollere participatieprojecten als je ze vanaf de start opzet samen met de mensen die het aangaat. En dat is het verschil met veel van de huidige online participatieprojecten: het zijn 'aanbodgerichte' projecten waarin de gemeente zich veel moeite getroost om mensen mee te laten doen met een 'gemeenteproject'. Het zijn sites en projecten van de ambtenaren en wethouders, maar het zijn geen projecten van buurtbewoners. Zeker bij Digitale Trapvelden die op een buurthuis-achtige locatie zitten komen heel wat buurtbewoners binnenlopen. Het zijn laagdrempelige voorzieningen die zich perfect lenen om mensen (op digitale wijze) in aanraking te brengen met de plannen voor hun buurt. Een voorbeeld. Voor het derde kinderpersburo in Trapveld Cybersoek heeft één van de deelnemers een artikel geschreven over de herinrichting van het Boniplein (kijk maar op: www.cybersoek.nl/kpb3/inhoud/boniplein01.htm). Bij de opening van het KPB heeft de gemeente en het projectburo de kinderen gevraagd hoe ze de herinrichting van een aantal andere plantsoenen en pleinen in de buurt het liefst zouden willen hebben. Dit genereerde veel respons.

Toekomstbouwers Kinderen doen mee in Enschede

Onder de vlag Toekomstbouwers is in 2001 in de Enschedese vuurwerkwijk Roombeek-West door schoolkinderen nagedacht over de wederopbouw van hun wijk.

Aanpak

De gemeente heeft het bureau Zeta Interact gevraagd een kinderpaticipatieproject op te zetten. Zeta heeft vervolgens 180 leerlingen van 4 basisscholen spelenderwijs laten achterhalen wat zij nu belangrijk vinden. De leerlingen maakten eerst in groepjes tekeningen, verzonden verhaaltjes en 'bouwden' hun eigen toekomst. Vervolgens werd alles gepresenteerd en door de leerlingen zelf op het Internet geplaatst. Goed geïnformeerd konden de kinderen dan op de website vragen stellen aan

'belangrijke mensen', zoals stedenbouwkundige Pi de Bruijn, de wethouders en de wijkagent.

Presikhaafnet Bewonersorganisaties op het Net

Presikhaafnet is een wijkwebsite voor de naoorlogse wijk Presikhaaf in Arnhem. Nu is het nog vooral een kanaal voor de wijkgroepen en bewonersoverleggen. Je ziet wanneer er vergaderd gaat worden, wat er besproken is, wie de leden en contactpersonen zijn en wat de reacties van de bewoners zijn op het Wijk Ontwikkelings Plan. De site moet uitgroeien tot een site voor de hele buurt: ook voor winkeliers en andere zaken die er toe doen in de buurt.

Aanpak

De website is een project van de vrijwilligers van het digitaal trapveld Mediatrefpunt. De daar aanwezige vrijwilligers hebben aantal groepen gestart waarvan de Werkgroep Communicatie er één is. Deze mensen hebben van een professional cursus gekregen over het doordenken en daadwerkelijk bouwen van web-

site. Het opzetten en het bouwen gebeurde door zo'n 7 mensen en een opbouwwerker, het onderhoud gebeurt nu door 2 vrijwilligers en de opbouwwerker. De laatste zorgt ook voor flink deel van het nieuws en de verslagen.

Voor 2004 staan makkelijke *self publishing tools* op het programma, zodat organisaties sneller zelf informatie kunnen plaatsen. Daar moeten ook interactieve dingen mee kunnen. De opzet van Presikhaafnet krijgt navolging in andere Arnhemse wijken.

Bereik

De wijksite is uitdrukkelijk een communicatiekanaal voor de georganiseerde bewoners. In begin 2004 wordt de site ook tweerichtingsverkeer: geschikt voor discussie en debat. Een teller op de homepage telt per dag zo'n 60 bezoekers. Dit zijn ook nieuwe bezoekers: er komen e-mails binnen van mensen die iets hebben gelezen en die nog niet betrokken waren bij de wijkgroepen.

Kosten

Er is voor zo'n € 2.200 een snelle redactiecomputer met het dure pakket Dreamweaver gekocht. Voor ca 600 euro is een professionele cursusdocent ingehuurd. De betaalde opbouwwerker werkt gemiddeld tussen de 1 en 4 uur per week aan de site

Hoe draagt het bij aan het verbeteren van sociale kwaliteit?

Het bevorderen van sociale cohesie is de belangrijkste reden voor het starten van Presikhaafnet. Het is een naoorlogse wijk en middels de site wordt gepoogd de bewoners te informeren over wat er allemaal gebeurt in de buurt: wat de wijkgroepen doen, en waar mensen aan mee kunnen doen. Tevens wordt zo geprobeerd aan het wijkgevoel te werken.

Meer weten?

Zie: www.presikhaafnet.nl. Werkgroep Communicatie is te bereiken op: info@presikhaafnet.nl.

Conclusie

In dit hoofdstuk hebben we een aantal voorbeelden gezien van trapvelden die zich inzetten op de gebieden veiligheid, integratie, buurt- en wijkwebsites en participatie.

In het begin van dit hoofdstuk stelden we de vraag "Welke rol speelt het Trapveld op het gebied van sociale kwaliteit?" We zagen ook dat sociale kwaliteit zowel verwijst naar de relatie tussen burgers en groepen onderling als naar de relatie tussen individuen/groepen en hun omgeving. Trapvelden werken op beide niveaus. We sommen op:

- Trapveld als platform voor de buurt: de aanbieder van faciliteiten voor buurtbewoners en organisaties.
- Trapveld als projectondernemer: het organiseren en coördineren van buurtinitiatieven.
- Leveren van technische ondersteuning aan individuen en maatschappelijke organisaties.
- Trapveld als onderdeel van een netwerk van maatschappelijke organisaties in de wijk.
- Bijdragen aan integratie door het samenbrengen van verschillende wijkbewoners in één ruimte en bij gezamenlijke activiteiten.
- Bijdragen aan participatie van wijkbewoners in besluitvormingsprocessen.

Op de landelijke trapveldconferentie van 28 november 2002 bleek dat veel trapvelden geïnteresseerd zijn in sociale kwaliteit. Er liggen nog altijd een aantal prachtige kansen voor de trapvelden. Het is te hopen dat zij die in de toekomst zullen kunnen benutten.

Er liggen
nog volop kansen
voor
de trapvelden.

Wat doet Cybersoek?

Cybersoek biedt zowel volwassenen, senioren, kinderen en jongeren, beginners en gevorderden een divers aanbod van verschillende digitale toepassingen. De nadruk ligt hierbij op de persoonlijke ontwikkeling, het opdoen van kennis en ervaring op basis van de eigen digitale behoefte. Ons reguliere aanbod bestaat uit verschillende basiscursussen, multimedia workshops voor jong en oud, een open inloop met individuele begeleiding en een internetcafé. Cybersoek is een plek in de buurt waar heel veel verschillende jonge en oudere mensen samen leren en zich thuis voelen.

Waar ben je trots op?

Het 'trots zijn' ervaar ik dagelijks wanneer ik 's morgens binnenkom, rondkijk en - zoals bijvoorbeeld vanmorgen - al die vrouwen uit de buurt hun ding zie doen: ik zie jonge moeders, met naast de stoel een klein kind in de buggy, leren typen. Ik zie beginners leren klikken met een muis en dames die - na een cursus foto's bewerken - nu een eigen website leren bouwen. Vijftien vrouwen, buurtbewoners, minstens tien verschillende nationaliteiten, in leeftijd variërend van 23 tot 64 jaar. Een gewone donderdagochtend in Cybersoek; vrouwen maken kennis met de computer, het internet, multimedia toepassingen én elkaar.

Ik ben trots op onze Maatwerkers en Id-medewerkers. Voorheen - langdurig - werkeloos, nu de gezichten van Cybersoek, medeverantwoordelijk voor het succes van ons trapveld. Ik ben trots op de vrijwilligers, veelal zelf buurtbewoners, die sinds het begin bij Cybersoek betrokken zijn, en in een cursus of Open Inloop zorgdragen voor verregaande digitalisering van het Stadsdeel. Vrijwilligers waarvoor Cybersoek soms ook weer een eerste stap is naar actieve deelname aan de arbeidsmarkt.

Ik ben trots op het aanbod voor de basisscholen, waardoor - sinds de komst van Cybersoek in het Stadsdeel - ieder kind naar het voortgezet onderwijs gaat met Basis Computerkennis. Trots op het Kinderpersburo en het groot aantal gedigitaliseerde senioren. Blij met de mooie website (www.cybersoek.nl) en met het kleurrijke pand, waar het zo eenvoudig is een sfeer van 'welkom zijn' te creëren.

Maar bovenal ben ik trots op het feit dat Cybersoek zoveel geworden is, in anderhalf jaar tijd. Het is een plek die vele functies in zich verenigt. Het is een buurthuis waar de volwassen inwoners van stadsdeel Zeeburg elkaar ontmoeten tijdens een Open Inloop. Het is een

Intermezzo: Cybersoek Amsterdam - Ellen van Eeden

Ellen van Eeden en Summar Swidan,
de 10.000ste bezoeker van Cybersoek

Wie is Ellen van Eeden?

Ellen van Eeden is projectmanager digitaal trapveld Cybersoek in stadsdeel Zeeburg, Amsterdam. Zij was voorheen werkzaam in de jeugdhulpverlening, het welzijnswerk en het onderwijs. Bijna twee jaar geleden is zij gestart met de opzet van Cybersoek, een trapveld midden in de Indische buurt in Amsterdam waar meer dan honderd verschillende nationaliteiten wonen. Het allereerste begin was een rondje netwerk, een inventarisatie van de digitale wensen, de aanschaf van een server en het zoeken naar personeel binnen de gesubsidieerde arbeidsmarkt.

Contact

Ellen van Eeden – Digitaal Trapveld Cybersoek
Borneostraat 5
Postbus 93512
1090 EA Amsterdam
Telefoon: 020- 693 45 82
e-mail: eeveden@cybersoek.nl
website: www.cybersoek.nl

studiehuis waar mensen leren omgaan met de computer en de digitale snelweg verkennen. Het is een verlengstuk van school waar de leerlingen van het ROC een videoclip opnemen en basisschoolleerlingen les krijgen over veilig e-mailen. Het is de plek in de buurt waar je kunt chatten, huiswerk kunt maken, waar je voor de eerste keer een muis vasthoudt of hulp krijgt bij het bouwen van een eigen website.

Wat zijn je plannen voor de toekomst?

In de toekomst wil ik datgene doen waar we inmiddels zo goed in zijn: met de computers en het internet als middel een actieve bijdrage leveren aan het welzijn van de buurtbewoners. Kennis overdragen, achterstanden wegwerken, kansen vergroten en elkaar leren kennen.

3

De trapvelden na 2003

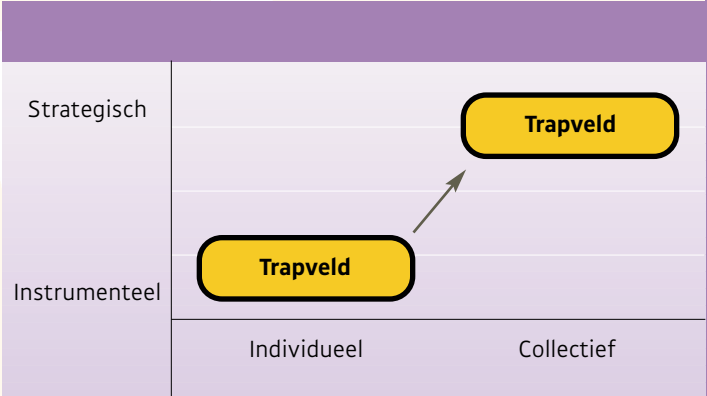
In de vorige hoofdstukken is de ontwikkeling van de trapvelden geschetst en zijn voorbeelden gegeven van de wijze waarop trapvelden bijdragen aan de sociale kwaliteit van buurt of wijk. Maar wat betekent dit nu voor de trapvelden als straks de startsubsidie afloopt? Wat is het toekomstperspectief voor de digitale trapvelden. In dit slothoofdstuk wordt hierop nader ingegaan en wordt uiteengezet wat gemeenten met de trapvelden zouden kunnen doen.

Trends rond de trapvelden

Niet alleen de trapvelden zelf ontwikkelen, ook hun omgeving verandert. Zeker als het gaat om ICT. Steeds meer mensen bezitten zelf een pc en hebben thuis internettoegang. Alhoewel er nog steeds sprake is van verschillen tussen wijken en groepen, en er op de trapvelden vandaag de dag nog steeds wachtlijsten zijn voor basiscurssussen, lijkt het erop dat ook in de aandachtswijken op termijn iedereen wel met een pc kan omgaan. Maar die instrumentele vaardigheden zijn niet voldoende om in de informatiesamenleving goed voor de dag te komen. In zijn studie naar de digitale kloof laat Jan van Dijk (2003) zien dat er nog steeds een kloof bestaat en wel tussen mensen die de pc echt weten te gebruiken voor eigen nut en diegenen die dat niet kunnen.

Jan Steyaert (2000) heeft dit het verschil tussen instrumentele vaardigheden (hoe werkt de pc), structurele vaardigheden (hoe ga ik met informatie om) en strategische vaardigheden (hoe pas ik informatie toe voor eigen situatie) genoemd.

Daarnaast is de aandacht voor de leefbaarheid van de eigen wijk enorm toegenomen. Het gaat daarbij om tal van aspecten, van integratie en cohesie tot veiligheid en straatvuil. Zeker in de grote steden maakt men zich zorgen om spanningen tussen bevolkingsgroe-

wijk hebben, variatie hebben in type activiteiten (en dus vooral ook actief zijn op sociale doelstelling) en goede faciliteiten bieden, dan kunnen zij van veel waarde zijn voor gemeenten. Voor allerlei beleidsdoelstellingen. Met relatief weinig investeringen zijn deze trapvelden opgebouwd en zijn er waardevolle netwerken ontstaan. Het zou ook een vorm van kapitaalvernietiging zijn om ze nu weer af te breken.

De gemeente kan op zoek gaan naar partners die bij kunnen dragen aan de instandhouding van het trapveld. Bijvoorbeeld door hen te betrekken als gebruiker of medehuurder. Diverse organisaties kunnen hierbij belang hebben, zoals woningcorporaties, politie, school etc. Laten we een aantal voorbeelden noemen die op verschillende trapvelden al praktijk zijn:

- Een wijk gaat gerenoveerd worden. Gemeente en woningcorporatie willen bewoners goed informeren en liefst betrekken bij dit proces. Hiervoor wordt het trapveld ingezet. Daar worden enkele activiteiten georganiseerd, het kinderpersbureau maakt filmpjes en inventariseert zo de wensen en behoeften onder wijkbewoners, het fungeert als inloopcentrum en daar wordt de buurtwebsite onderhouden.
- Er zijn spanningen in de wijk tussen diverse bevolkingsgroepen. Het trapveld wordt gevraagd om hiervoor een activiteit te organiseren. Dit gebeurt in samenwerking met de wijkagent.
- Het computer uur van de openbare basisschool vindt op het trapveld plaats. Dit scheelt in de kosten, want nu hoeft de school geen apart computerlokaal te maken. Ook handig voor systeembeheer en beveiliging.
- Om ervoor te zorgen dat de inburgeringscursussen goed beklijven en mensen ook meten leren omgaan met een pc, worden via het trapveld computercursussen gegeven. Maar de nieuwkomers leren in hun eigen buurt ook over de Nederlandse samenleving, wat de buurtwebsite is, etc.
- De gemeente heeft verschillende diensten op de eigen website staan. Om hiervoor promotie te maken worden deze diensten ook via de trapvelden onder de aandacht gebracht. Voor bepaalde doelgroepen, bijvoorbeeld ouderen, zijn voorlichtingsbijeenkomsten en cursussen georganiseerd.

Aandacht voor leefbaarheid van de eigen wijk is enorm toegenomen.

pen, de staat van de openbare ruimte, normen en waarden en dergelijke. Je zou kunnen zeggen dat hier een verschuiving plaatsvindt van een individueel naar een collectief perspectief. De wijze waarop we met elkaar samenleven staat weer meer in de belangstelling.

Deze beide trends zie je ook weer terugkomen op de trapvelden. De verschuiving van de aandacht van basiscursussen naar activiteiten voor sociale cohesie is duidelijk waarneembaar. In een model zou je deze ontwikkeling als volgt kunnen schetsen:

Andere initiatieven: Digitale Broedplaatsen

In sommige steden bestaat dit trapveld van de toekomst al. Sommige trapvelden zijn hier zelf actief mee bezig, maar in vier steden zijn met steun van het Ministerie van BZK de zogenaamde Digitale Broedplaatsen opgezet. Dit zijn lokale innovatiecentra op wijkniveau die ICT-initiatieven voor en door wijkbewoners stimuleren en faciliteren. Dat doen ze door kennis, netwerken en geld beschikbaar te stellen. Waar de Digitale Trapvelden drie doelstellingen hadden, variërend van leren omgaan met ICT tot sociale cohesie, zijn de broedplaatsen vanaf de start puur op dat laatste gericht.

Elke broedplaats heeft zijn eigen focus, structuur en karakter. Welk model het meest succesvol is, valt nog moeilijk te zeggen. Maar waarschijnlijk valt er wel veel te leren van hoe die sociale doelstelling met ICT invulling gegeven kan worden.

De Digitale Broedplaatsen zijn in 2002 van start gegaan in Amsterdam, Eindhoven, Den Haag en Deventer. Andere steden zouden de lessen van deze vier steden goed kunnen gebruiken bij het formuleren van beleid voor de trapvelden na 2003. De kracht van de trapvelden is dat ze in de meeste aandachtswijken van de grote steden al aanwezig zijn. Er zijn nog maar vier broedplaatsen, maar al bijna 250 trapvelden. Op die bestaande infrastructuur kan goed voortgebouwd worden.

Wat kunnen gemeenten doen?

Gemeenten doen er allereerst verstandig aan de basisfunctie van de trapvelden niet te snel op te heffen. Er blijkt nog steeds veel behoefte te zijn aan laagdrempelige toegang tot ICT en vaardigheidstrainingen, zeker in economisch slechtere tijden.

Daarnaast is het slim al wel te bekijken wat het toekomstpad voor de trapvelden kan zijn. Hierbij is het duidelijk dat de trapvelden meer moeten zijn dan puur ICT-centra. Maar als zij een goed netwerk in de

Er is nog steeds veel behoefte aan laagdrempelige toegang tot ICT.

- Sport-, buurt- en culturele verenigingen krijgen cursussen over onder andere administratiesoftware. Deze cursussen 'digitaal besturen' dragen bij aan het organiserend vermogen van wijkorganisaties.
- Om allochtone moeders meer te leren en hen de mogelijkheid te bieden andere moeders te spreken, worden speciale cursussen gegeven waarin ze kunnen leren wat hun eigen kinderen voor computerles op school krijgen.
- Achmed van 16 heeft inmiddels wel een computer thuis, maar niet al die mooie software om zelf plaatjes te maken voor zijn werkstuk. Dat doet hij op het trapveld.

En zo kunnen we nog wel even doorgaan. Waar het op neerkomt is dat de digitale trapvelden een hele praktische, maar zeer nuttige bijdrage kunnen leveren aan de sociale kwaliteit in de wijk. Voor de wijk kunnen de trapvelden op diverse manieren veel betekenen. Het geven van cursussen en toegang blijft in veel aandachtswijken een noodzaak, zeker voor bepaalde doelgroepen. Het trapveld doet dat. Het trapveld kan ook faciliteiten bieden aan andere organisaties in de wijk. Of het nu gaat om school, wijkagent of buurtorganisaties, zij kunnen van de faciliteiten van het trapveld gebruik maken. Het trapveld kan specifieke activiteiten organisaties die de sociale kwaliteit verhogen. Met een beetje creativiteit is er veel mogelijk en kunnen trapvelden op een slimme manier worden ingezet om de sociale kwaliteit van de wijk te versterken. Want uiteindelijk draait het niet om de technologie, maar om de mensen.

Intermezzo: Computerwerkplaats Hengelo – Verone Schriemer

Wie is Verone Schriemer?

Verone Schriemer is de projectleider van de Computerwerkplaats van de gemeente Hengelo. Opleiding: HAVO Personeel & Arbeid. Werkervaring: Arbeidsintegratie, medewerker integratie; Gemeente Almelo/Profess, trajectbegeleider jongeren; Gemeente Hengelo, project-medewerker.

Verone Schriemer en Eric Colard in de Computerwerkplaats in Hengelo

Wat doet Computerwerkplaats in Hengelo?

De gemeente Hengelo vindt het van belang dat haar inwoners leren omgaan met computers en het internet. Hiervoor heeft de gemeente Hengelo in samenwerking met het ROC Oost-Nederland het project Computerwerkplaats in het leven geroepen. De Computerwerkplaats is een opleidingsplek voor baanloze Hengeloërs die met computers willen leren omgaan en hun brood willen verdienen in de ICT. Het project is 1 april 2001 van start gegaan en leidt op tot assistent systeembeheerder, helpdesk- en assemblagemedewerker. De opleiding duurt één jaar en combineert theorie met praktijk. Gedurende de eerste 6 maanden volgen de cursisten de modules Installatie Hardware, Installatie Software, Communicatie, ICT-gebruik, Servicedesk en Sollicitatietraining. Deze modules worden op MBO-niveau 2 gegeven. Na het afsluiten van de

theorie volgt de praktijkperiode waarin cursisten tweedehands computers opknappen voor het winkelproject, de helpdesk bemannen, vrijwilligerswerk op de I-punten verrichten, stagelopen en actief op zoek gaan naar werk. Voorafgaand aan de opleiding nemen potentiële cursisten deel aan een beoordelend assessment Technische Informatica, verzorgd door het ROC Oost-Nederland.

Het project ontwikkelt zich voorspoedig. Uit reacties van intermediairs op de arbeidsmarkt blijkt dat het project voor wat betreft de functie helpdesk- en montagemedewerker in een behoefte voorziet. Voor de functie assistent systeembeheerder vraagt het bedrijfsleven over het algemeen een hoger kwalificatieniveau. Ondanks de stagnatie in de werkgelegenheid in de ICT blijkt de Computerwerkplaats een prima (op)stap naar regulier en gesubsidieerd werk, vervolgopleiding of reïntegratietraject. Op dit moment hebben in totaal 47 personen aan de opleiding deelgenomen waarvan er inmiddels 17 zijn uitgestroomd (peildatum januari 2003).

Waar ben je trots op?

Er zijn veel dingen waar ik trots op ben. Laat ik me beperken tot twee voorbeelden van projecten die Computerwerkplaats doet.

Winkelproject

Voor de mensen met de laagste inkomens stelt de Computerwerkplaats 100 tweedehands computers op jaarbasis beschikbaar. Ook kunnen zij tweedehands onderdelen kopen bij de winkelbediende van de Werkplaats en met vragen of problemen terecht bij de helpdesk. De Computerwerkplaats heeft inmiddels 100 computers uitgegeven en verstrekt minimaal 25 computers per maand om aan de enorme vraag (80 wachtenden) te voldoen.

Relatie met I-punten/Digitale Trapvelden

Wat betreft de communicatie tussen het project Computerwerkplaats en de I-punten, deze krijgt langzaam maar zeker vorm. In de nabije toekomst zullen cursisten ingezet worden als vrijwilliger bij de I-punten om inwoners van Hengelo kennis te laten maken met de computer en het internet. Daarnaast verwijzen de inmiddels tien actieve I-punten inwoners, die interesse hebben in een loopbaan als helpdeskmedewerker, assistent systeembeheerder of monteur door naar de Computerwerkplaats.

Computerwerkplaats
voor Hengeloërs
die in de ICT willen
gaan werken.

Wat zijn je plannen voor de toekomst?

Beide participerende partijen, de gemeente Hengelo en het ROC Oost-Nederland, hebben belang bij voortzetting van de Computerwerkplaats. De stuurgroep is dan ook drukdoende de toekomst van de Computerwerkplaats zeker te stellen. De uiteindelijke vorm en inhoud na 2004 wordt in de loop van 2003 besloten.

Contact

Verone Schriemer
Industriestraat 15
Hengelo
telefoon: 074 - 2459604
e-mail: v.schriemer@hengelo.nl
website: www.compuwerkplaats.nl

Literatuur

Ambtelijke projectgroep Digitale Trapvelden
2000 Beleidsnotitie Laagdrempelige ICT-voorzieningen op wijkniveau.
 Amsterdam: Ambtelijke projectgroep Digitale Trapvelden

Berg, Natasja van den & Syb Groeneveld, Steven Lenos en Joeri van den Steenhoven 2001
Portretten van de Digitale Trapvelden: een tussenstand na het eerste jaar. Amsterdam: Stichting Nederland Kennisland & Instituut voor Publiek en Politiek

Boer, Jan Dirk de & Dorien Buckers, Klaas Mulder 2002
VirtuallyYours. Amersfoort: Laagland Advies i.o.v. Stuurgroep Experimenten Volkshuisvesting.

Bureau GSB Amsterdam 2001
Opleidingsdag sociaal en fysiek in cohesie: Een verslag van een leerproces. Amsterdam: Bureau GSB

Commissie Cerfontaine 2000
ICT en de stad: Burgers verbonden.
 Den Haag: Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, directie Voorlichting en Communicatie.

Galesloot, Hansje 2002
Dragers & schragers: Sleutelfiguren in de lokale samenleving.
 Amsterdam/Den Haag: Instituut voor Publiek en Politiek & Landelijk Centrum Opbouwwerk.

Lange, Michiel de & Steven Lenos 2002
ICT en sociale kwaliteit: meer dan computers. Amsterdam: Stichting Nederland Kennisland & Instituut voor Publiek en Politiek

Linders, Lilian & Jan Steyaert 2002
Rode Draad Notitie Veiligheid. Den Haag: Social Quality Matters

Ministerie van Binnenlandse Zaken 2001
Verslag van de Deskundigen-bijeenkomst ICT en Samenleving.

Ministerie van Binnenlandse Zaken 2000
Aanbod FC Digitaal Trapveld.
 Den Haag: MinBZK.

RM02000
Ver weg én dichtbij Over hoe ICT de samenleving kan verbeteren.
 Den Haag: RMO

Schoutendorp, Merel; Lenos, Steven & Van den Steenhoven 2002
Monitor Digitale Trapvelden 2002.
 Amsterdam: Netwerk Digitale Trapvelden

Steyaert, Jan 1999
'Civic centre' bouwen? Bouwen aan sociale netwerken. Eindhoven: Causa, Fontys.

Steyaert, Jan 2000
Digitale Vaardigheden. Den Haag: Rathenau Instituut.

Van Dijk, Jan 2003
De digitale kloof wordt dieper; van ongelijkheid in bezit naar ongelijkheid in vaardigheden en gebruik van ICT. Amsterdam: SQM & Infodrome @ United Knowledge

Meer informatie

■ Op www.sqm.nl staan diverse dossiers met onderzoeken, instrumenten, beleidsstukken en praktijkvoorbeelden rondom de thema's: ICT en Buurt & Wijk, ICT en Veiligheid, ICT en Burgerparticipatie en ICT en Integratie.

■ Instituut voor Publiek en Politiek (2001), Internetgereedschappen voor Interactieve beleidsvorming, te vinden op www.advies.overheid.nl (bij Matrix), waar overigens nog meer interessante publicaties staan.

■ Op www.xpin.nl en www.overheid.nl/discussies.html staat een overzicht van participatieprojecten, al dan niet via internet. De meeste voorbeelden spelen zich evenwel niet af op het niveau van de gemeente of buurt.

Daarnaast vind je interessante projecten op de volgende websites:

- www.trapveld.nl.
- www.binnenlandsbestuur.nl.

ICT-OPLOSSINGEN VOOR SOCIALE KWESTIES

ICT-OPLOSSINGEN VOOR SOCIALE KWESTIES